

MAGYAR UMBRIA

MAGYAR UMBRIA

A FERENCES KAPISZTRÁN-RENDTARTOMÁNY IFJÚSÁGÁNAK
ÉVNEGYEDES FOLYÓIRATA. — SZERKESZTIK: A GYÖNGYÖSI TEOLÓGUSOK.

Euntes ergo . . . !

Fölvértéztétek magatokat, elkészültetek a küzdelemre: menjetek tehát! Induljatok a nagy világcsatába. Menjetek szent bizalommal és lelkesedéssel, mint ment a hetvenkettő, áldozatos lélekkel, mint indult a tizenkettő, nagy szeretettel, mint Szent Pátriárkánk első kicsi csapata. Halljátok! Küld a Mester: „Euntes ergo . . . !”

Menjetek bátran, erős, szent tüsszel-lélekkel, hogy „docete omnes gentes”. Tanítsatok, adjatok abból, amit Tőle kaptatok. Adjatok a világnak lelketekből, Szentlélek átjárta szívetekből. Adjatok! és mindig csak adjatok. Menjetek, hogy segítsétek életre kelni a szunnyadó rügyet, virágba nyílni a fésző bimbót, illatozni a kinyílt rózsaszálat. — Menjetek és ültessétek be a magyar rónát, a magyar földet sok-sok kinyílt, illatozó, nemes, szent lélekvirággal. Törjétek fel a magyar ugart és plántáljátok bele Umbria legszebb virágait.

Búcsúzásul ezt kéri a lelkek Urától régi lelkes munkatársainak, az életbe lépő ifjú testvéreinek a

MAGYAR UMBRIA.

A feltámadás, mint szent hitünk bizonyítéka.

„Et resurrexit tertia die secundum Scripturas.“

MANAPSÁG, amikor sokak lelke megcsömörölve a sokféle vélemény-tanzagyvaságtól, az Egyház felé fordul, mint amelytől az igazság letéteményét várja és keresi, úgy véljük, nem lesz fölösleges rövidebb tanulmány keretében bemutatnunk tanításának sarkpontját: Krisztus feltámadását. Teszünk ezt azért is, mert igaz volta és isteni eredete mellett megkapóbb, megdöbbentőbb és meggyőzőbb bizonyítékot nem kell keresnünk, de nem is találhatnánk; s e tény igaz vagy hamis voltával áll vagy bukik a kereszténység is.

Célunk az, hogy az újszövetségi szentkönyvek történeti hitelességét elfogadva, (ennek bizonyítása a történelemtudomány és szövegkritika feladata: ezek pedig kétségbevonhatatlanul igazolják az újszövetségi szentkönyvek történeti hitelességét), a feltámadást eseményileg és lélektanilag igazoljuk. Mivel azonban nagyon hosszúra nyúlnék fejtegetésünk, azért kénytelenek vagyunk a keresztény hagyományt (szentatyák) és a feltámadásról értekező műveket mellőzni *s csakis a szentszövegekre fogunk támaszkodni*, s ezek alapján, az exegetikai szabályok segítségével kikutatni az igazságot, hogy maga az értelem hozza meg erkölcsi kényszerrel az ítéletet: Krisztus valóban feltámadott!

A jelen tanulmány gerincét a következő lánckövetkeztetés adja:

I. Az újszövetségi szentkönyvek hiteles történelmi művek.

II. E szentkönyvek azonban a feltámadást, mint Krisztus istenségének legelső bizonyítékát, s az általa alapított Egyház létalapját adják elő.

III. A feltámadás azonban igaz!

IV. Következésképpen a katolikus Egyház bírja a teljes isteni igazságot, a krisztusi alapot, vagyis egyszóval: egyedül ő létjogosult.

Az I. pontot az előbb említettek alapján beigazoltnak vehetjük.

A II. pontban 1. kifejtjük és megrajzoljuk a feltámadásra, mint katekochén bizonyítékra való hivatkozást: Krisztus részéről, istenségét és messiási elhivatottságát illetőleg; 2. kimutatjuk továbbá röviden, a I. Kor. 15. fej. alapján, hogy a feltámadás a hit alapja.

A III. pontban bizonyítjuk a feltámadást mint eseményt: 1. az Evangélium alapján *a)* leírva mint eseményt, *b)* kimutatva a lélektani megalapozottságokat. 2. az apostoli tanításból: *a)* predikációkból, *b)* az apostoli levelekből. — Lássuk tehát a tételt kissé tüzetesebben!

I. Az első tétellel tehát nem foglalkozunk.

II. 1. E pontot is két szemszögből vizsgálhatjuk, úgy is mint Krisztus jövendöléseinek középpontját, úgy is mint messiási elhivatottságának katekochén bizonyítékát. Lássuk mind a kettőt:

a) Krisztus Urunk háromszor mondotta előre szenvedését, s kifejezetten ugyanennyiszor (ill. négyszer, csak e negyediket erkölcsileg egynek vehetjük a harmadik jövendöléssel) jövendölte meg feltámadását. Erre első alkalom akkor kínálkozott, amikor Szent Péter ünnepélyes vallomást tett Krisztus istenségéről. „Attól fogva kezdé Jézus tanítványainak jelezni, hogy neki Jeruzsálembe kell menni és sokat szenvedni a vénektől és írástudóktól és papifejedelmektől és megöletni és *harmadnapon feltámadni*.” (Mt. 16, 21. — Mk. 8, 31—33.) megjegyzi, hogy „egész nyiltan beszélé vala ez ígét”. Lk. szintén majd ugyanazokkal a szavakkal írja le a jövendölést 9, 21—22.) E jövendöléssel kapcsolatban érdemes megfigyelni a tanítványok viselkedését. Ők u. i. nem vették észre a feltámadásról szóló jövendölést (vagy talán kis jelentőségűnek gondolták?), pedig a hangsúly ép ezen volt. Őket inkább az döbbenette meg, hogy a Mester a mindenkitől csodált Próféta szenvedjen és meghaljon. Szt. Péter kifejezést is ad ebbeli megütközésüknek: „És félrevonván őt Péter, kezdé neki szemrehányást tenni, mondván: Isten mentsen meg téged, Uram! nem fog ez megtörténni veled.” S Krisztus? „Megfordulván, mondá Péternek: Távozzál előlem, kísértő! megbotránkoztatasz engem, mert nem az Isten dolgával gondolsz, hanem az emberekével.” (Mt. 16, 22—23. — Mk. 8, 32—33.)

A másik (ill. negyedik, de ezt később) jövendölést Krisztus színeváltozása után mondotta. „Mikor pedig Galileában tartózkodtak, mondá nekik Jézus: Az Emberfiának az emberek kezeibe kell adatni; és megölik őt, *de harmadnapra föltámad*.” (Mt. 17, 21—22. — Mk. 9, 29—31.) Lk. (9, 44.) ez alkalommal nagyon röviden bánik el e jövendöléssel s csak ennyit mond: „Az Emberfiának az emberek kezébe kell adatnia.” E jövendölést se értették az apostolok (csak a szenvedést vették észre, s a feltámadás elkerülte figyelmüket). Mk. (9, 31.) és Lk. (9, 45.) tényleg hozzá is fűzi: „Azok pedig nem érték az ígét, de nem merék őt kérdezni.” Miért? Úgy látszik, az elsőhöz hasonló dorgálástól tartottak, tanácsosabbnak vélték tehát a hallgatást, s csak magukban rágódtak e szavakon s ez szomorúságot okozott nekik. „És igen nagyon megszorodának” — mondja Mt. (17, 22.).

A harmadik jövendölést már Jeruzsálem felé való utolsó útjában mondotta Krisztus: „Ime felmegyünk Jeruzsálembe és az Emberfiát a papifejedelmek és írástudók kezébe fogják adni és halálra ítélik; és átadják őt a pogányoknak, hogy kicsúfolják, megostorozzák és megfeszítsék és *harmadnapon feltámad*.” (Mt. 20, 18—19. — Mk. 10, 32—34. — Lk. 18, 31—34.) A jelen alkalommal az evangelisták — az egy Lk.-on kívül — semmiféle mellékkörülményt nem jegyeznek meg, aki megemlíti, hogy a tanítványok most se értették a jövendölést. Úgy látszik: kételkedni nem mertek, s kénytelen-kelletlen beletrődtek a változtathatatlanba.

Ehhez kapcsoljuk még a negyedik kifejezett jövendölést is, amely időrendben a második ugyan, de most hozzuk, hogy az előbbi három jövendölés előadásbeli megszakítást ne szenvedjen. Ugyanis közvetlenül színeváltozása után, mikor a hegyről lejöttek, mondá

Krisztus a három apostolnak: „Senkinek se mondjátok a látomást, míg csak az Emberfia halottaiból fel nem támad.” (Mt. 17, 9.)

A mellékkörülményeket különösen azért említettük meg, hogy megelőzzük ellenfeleink ama vádját: az apostolok találták ki a feltámadást, Krisztus dicsőségének emelésére. Hogy gondolhattak volna ilyesmire? Hisz, amikor az Ő ajkáról hallották, akkor se hitték, még kevésbé értették!...

A következőkben felhozott jövendölések ide is vonatkoznak, mivel azonban elsősorban mást akarunk velük bizonyítani, azért más körülmények között hozzuk.

Az első templomtisztításkor (Krisztus nyilvános működése első évének végéféle), amikor korbáccsal kezében kizavarta a templom pitvarában kufárkodó árusokat, az írástudók és farizeusok hozzámentek (valahogy hasonlított e jelenet a láncra kötött kutyák morgásához; különben miért nem merték lefogni: hisz annyian voltak — egy ellenében) s mondák neki: „Micsoda *jelt* mutatsz nekünk, hogy ezeket cselekszed?” Ő pedig áll fönséggel, szent haraggal s felelt: „Bontsátok el e templomot és *harmadnapra fölépítem azt.*” A zsidók persze e kijelentést a jeruzsálemi templomra értették; vitakozásba is bocsátkoztak Krisztussal. Az evangelista azonban megjegyzi: „Ő pedig ezt a maga testének templomáról mondotta. Mikor tehát feltámadott halottaiból, visszaemlékezének tanítványai, hogy ezt mondotta vala; és hívének az Írásnak és a beszédnek, melyet Jézus mondott.” (Jn. 2, 19—22.) Ime, így hivatkozik Krisztus messiási elhivatottságának igazolására a *feltámadásra*, mint igazi, *nagy jeltre!*

A második alkalom, amikor a feltámadásra, mint kiváló jeltre hivatkozik, működésének második évében adódott. Ekkor már rengeteg csodát tett. Az emberiség nyomorultjait gyógyította (vakot, sántát, poklost s más betegségben synylődőket), ördögtől sokakat megszabadított, halottat is támasztott fel (naimi ifjú), s ekkor telhetetlen módjára, de meg hogy kísértsek is, hozzájárultak az írástudók és farizeusok s *jelt* kértek tőle. Hát nem elég nekik ennyi, mint amennyit már láttak? Úgy látszik, nem. Krisztus erre haragra gyulva mondja: „A gonosz és házasságtörő (bálványimádó) nemzedék *jelt* kíván; de nem adatik neki *jelt*, hanem csak Jónás próféta jele. Mert valamint Jónás a cethal gyomrában volt *három nap és három éjjel, úgy leszen az Emberfia a föld szívében három nap és három éjjel.* (Mt. 12, 39—40. — Lk. 11, 29—32.)¹⁾

¹⁾ E hely exegetikai szempontból kissé nehéz: Krisztus nem három nap és három éjjel volt a sírban, csak harmadnapon (mástél napig össz.) és két éjjel. Egyes szentatyák, s különösen a középkori misztikusok a Szűzanya hathatós imájának tulajdonítják, hogy megrövidítették e napok. Mi azonban — bár e kedves véleményt nem tartjuk kizártnak — inkább amellett döntünk, hogy ennek így kellett lennie, mert csak így valósulhattak meg az isteni tervek. A kovásztalanok első napján áldozták fel a húsvéti bárányt, amely Krisztus előképe: tehát a jelképezettnak is e napon kellett feláldoztatnia. Másrészt az ószövetség nagy Sabbath-át (Pascha) az újszövetség nagy Sabbath-ának (Húsvét) kellett felváltania: a régi világot az újnak. Ezt azonban kifejezésre is kellett juttatni. Kifejezésre pedig új nap, új ünnepnap által jutott s ezért választotta Isten a vasárnapot, mely a zsidó hét első napja. —

Ezután más halottat támasztott fel (Jairus leánya), poklosokat tisztított, viharok parancsolt, kétszer szaporított csodásan kenyeret s a csodák végeláthatatlan sorát művelte. Kell-e ennél több jel? S mégis . . . Úgy látszik, hogy ezután se szűntek meg a farizeusok és írástudók *jelt* kérni tőle: de újra *csak e jeltre* hivatkozik: „Midőn beáll az est, azt mondjátok: Jó idő lesz, mert vörös az ég; és reggel: Ma vihar lesz, mert vöröslök a borús ég. Az ég arculatát tehát meg tudjátok ítélni, az idők jeleit pedig nem értitek? A gonosz és parázna nemzedék *jelt* kíván, de nem adatik neki más, mint *Jónás próféta jele*.” (Mt. 16, 2—4.) — Ezekből láthatjuk tehát, hogy a feltámadás a jelek jele, csodák csodája lesz; s ha igaz, akkor Krisztus istenségében és az általa alapított Egyház igaz voltában egy percig sem kételkedhetünk.

2. Most pedig — kitűzött célunkhoz híven — kissé tovább megyünk s röviden meggyőződünk arról, hogy a feltámadás képezi hitünk alapját. Igazolhatnók ezt igen sok közvetett és bentfoglalt bizonyítékkal; hisz a következőkben felhozandó — apostoli tanításra vonatkozó — 16—18 idézet középpontjában a hit alapjául a feltámadás van feltüntetve. Van azonban egy hely az I. Kor. levélben, amelyben minden kétséget kizáró, közvetlen érvre akadunk. E helyen a test feltámadásáról beszél a Nemzetek Apostola s ezzel kapcsolatban mutatja ki, hogy a feltámadás a hit alapja. „Ha pedig Krisztus nem támadt fel, *akkor hiábavaló a mi tanításunk, hiábavaló a ti hitetek is*. Sőt Isten hamis tanuinak találtatunk, mert bizonyosságot tettünk az Isten ellen, hogy feltámasztotta Krisztust, kit nem támasztott fel . . . *ha . . . Krisztus nem támadt fel, hiábavaló a ti hitetek*, mert akkor még mindig bűneitekben vagytok, sőt akkor azok is, akik Krisztusban elszenderültek, elvesztek. Ha csak ebben az életben reménykedünk, nyomorultabbak vagyunk minden embernél. *Ámde Krisztus feltámadt halottaiból!* (15, 13—20.) E helyen — úgy véljük — bővebb magyarázat nem szükséges: egyrészt világosak e szavak, másrészt elég meggyőzők, úgy, hogy ha az előbb említett s későbbi tárgyalás folyamán kifejtendő idézeteket nem is vesszük e szempontból szemügyre, elég egymagában is.

III. 1. Tulajdonképeni feladatunkat, hogy bebizonyítsuk Krisztus feltámadását, most valósítjuk meg. Mindenekelőtt az Evangéliumot vesszük szemügyre, még pedig két oldalról: egyrészt eseményi, másrészt lélektani szempontból; — persze nem tévesztjük szem előtt ellenfeleink állításait sem.

a) A *feltámadás története* a következő: (húsvét) este, amikor megkezdődött a hét első napja (Vasárnapunk), Mária Magdolna, Mária, Jakab anyja és Szalóme kenetet vettek, hogy másnap jókor

---

Már az is érdemes a megfigyelésre, hogy amíg az ószövetségben a szombat a hét *befejezése* volt s ez volt az ünnep, addig az újban a hét *kezdeté* a vasárnap: mert e napon nyert dicsőséges befejezést a megváltás; s nálunk e nap az ünnep. — Krisztus egyébként is a zsidóknak zsidó felfogás szerint beszélt, s ha nem is három nap és éjjel, de harmadnap volt a sírban. (L. erről részletesebben pl. Knabenbauer: *Comentarium in Evangelium S. Matthaei*. pag. 558—60.)

reggel megkenjék Krisztus testét (Mk. 16, 1.). — Másnap hajnalban, még elég sötétben, a szent nők a sír felé tartottak, hogy alaposan megkenjék a szombat előtti készülétnap miatt csak sebtiben bebalzsamozott holttestet, s útközben arról tanácskoztak, hogy ki fogja nekik elhengeríteni a sír szájára tett igen nagy követ (Mt. 28, 1. — Mk. 16, 2—4. — Lk. 24, 1—2. — Jn. 20, 1.). — Közben az Úr angyala (Lk. 24, 4. — és Jn. 20, 12. szerint kettő) szállt a földre és nagy robajjal elhengerítette a követ a sír szájáról s ráült²⁾. Az örök az angyal fényessége miatt megrémültek és félholtak lettek. (Mt. 28, 2—4.). — Magdolna — egyszerre ért a sírhoz, a többiekkel s mihelyt megpillantotta az üres sírt, meg se várva az angyal magyarázatát, rögtön visszafutott, és hírüladta ezt Péternek és Jánosnak: s jelentette, hogy a sír üres, tehát elvitték a holttestet (Jn. 20, 2.). — Ezután megérkeztek a sírhoz a többi asszonyok is. Eszrevették, hogy a kő el van hengerítve, meglátták az angyalt is aki bátorította őket, s tudtukra adta, hogy Krisztus feltámadt és meghagyta nekik, hogy adják ezt hírül a tanítványoknak. Erre hazatértek és megerősítették Magdolna állítását (Mt. 28, 8. — Mk. 16, 8. — Lk. 24, 9—11.). — Ekkorra — vagy már előbb is — felocsudtak az örök kábultságukból s rémülten befutottak a városba és hírülvitték a történeteket a főpapnak. Ez pedig összehíván a nagytanácsot, sok pénzt adtak nekik, meghagyva, hogy híreszteljék, hogy a tanítványok lopták el a holttestet. Ezek tehát a meghagyás szerint cselekedtek (Mt. 28, 11—15.). — Az asszonyok híradására felkerekedett Péter és János és a sírhoz siettek s úgy látták, ahogy az asszonyok elbeszélték, de a holttestet nem találták. Erre hazatértek (Lk. 24, 12. — Jn. 20, 3—10.). — Magdolnát azonban izgatta a dolog s újra kiment a sírhoz és sírva kereste a holttestet. Láttá az angyalokat is, akik kérdezősködtek sírásának oka felől. Magdolna elmondta baját, de mielőtt az angyalok megvigasztalták volna, melléje állt Krisztus. Erre megfordult, de nem ismerte föl, hanem a kertésznek vélte s kérdezte is tőle, hogy hová vitte a holttestet. Krisztus erre nevéen szólította Magdolnát, mire ez fölismerte, aki meg is hagyta neki, hogy adja ezt hírül a tanítványoknak (Jn. 20, 11—18.). — Magdolna hírül vitte a megjelenést; erre az asszonyok újra kijöttek a sírhoz, de nem láttak semmit. Hazafelé tértükben, az úton megjelent nekik Krisztus (Mt. 28, 9—10.). — Ekkorra már késő délelőtt lett. Délfelé vagy kora délután megjelent Krisztus Péternek, (egyebet nem tudunk e megjelenésről. Lk. 24, 34. — I. Kor. 15, 5.). — A tanítványok jórésze nem hitt a feltámadásban és szakadás lett közöttük.

²⁾ Nem kis nehézséget okoz az evangélisták angyal-leírása is. Mt. csak egy angyalról beszél, Mk. szintén; Lk. és Jn. ellenben kettőről. Mt. szerint csak annyit tudunk, hogy elhengerítette a követ, de hogy hová nem tudjuk. Ezt azért érdemes megjegyezni, hogy hol lehettek az angyalok, mert Mt. szerint látszólag kívül a kövön ült, a többi evangélisták szerint bent volt a sírban. Ezt vagy — a zsidó szokás szerinti többszörös sírral magyarázzuk, vagy pedig más állásba fordítva a követ — hogy beférjen — behengerítette a sírba és ott ült rá az egyik, a másik ellenkező oldalon állhatott vagy pedig — s ez a legvalószínűbb — egy kívül lehetett s kettő bent. Mt. a külsőt említi, a többiek a bentlevőket. Így láthattak az asszonyok Mk. szerint jobbfelől egy angyalt.

Még aznap délutánján ketten szomorúan társalogva a Jeruzsálemhez közel fekvő Emmauszba mentek. Az úton, vándor képében hozzájuk csatlakozott Krisztus s kérdezte szomorúságuk okát. Majd bebizonyította, hogy Krisztusnak ezeket kellett szenvednie. Elérvén útjuk célját, s mivel már esteledett, kedves szívéllyel kényszerítették, hogy legyen velök éjjeli szállásra, hisz már úgyszólván sötétedik és nem folytathatja útját. A kenyértörésben felismerték, de eltűnt szemök elől. Erre felkerekedtek és még abban az órában visszatértek Jeruzsálembe és hírüladták a tanítványoknak a történetet. (Mk. 16, 12—13. — Lk. 24, 13—15.). Közben, míg az eseményekről beszélgettek, zárt ajtók mögött s azokon keresztül megjelent nekik Jézus (Lk. 24, 36—43. — Jn. 20, 19—23.). — Majd egy hétre rá, még ismét Jeruzsálemben jelent meg nekik, de már ekkor Tamás is jelen volt (Jn. 20, 24—29.). — Ezután felmentek a tanítványok Galileába, s ott jelent meg: előbb a Tiberiás tavánál — halászás alkalmával — (Jn. 21, 1—25.), majd kedvelt hegyén több mint 500 tanítványnak egyszerre (Mt. 28, 16—17. — I. Kor. 15, 5—8.). — Galileában 40 napon át sokszor megjelent nekik és beszélt az Isten országáról (Ap. csel. 13.). Ily közbeneső megjelenésekről beszél (Mt. 28, 18—20.) — Lk. 24, 44—49.). — Szent Pál tanúsága szerint (I. Kor. 15, 7.) ezidőtájt jelent meg külön Jakabnak. — Végül a negyvenedik napon megjelenvén nekik (Mk. 16, 14—18. — Ap. csel. 1. 4—8.), fölment a mennybe (Mk. 16, 19—20. — Lk. 24, 50—53. — Ap. csel. 1, 9—11.).

E leírásban tudatosan mellőztünk minden kiélezést és leírtuk a száraz eseményt. Mindezekből egy általános bizonyítékot már is vehetünk. Bizonyítékunk pedig ez: ennyi megjelenés, annyi embernek, akik a társadalom különböző rétegéből tevődnek össze, egymagában is elegendő bizonyítékot ad, — még ha ki se élezzük ez események körülményeit, amit pedig a következőkben a lélektani megalapozottságok miatt meg fogunk tenni. Csak az elmondottak alapján kérdezzük: lehet-e felizgatott képzelődés eredményének vagy esetleg csalásnak minősíteni a feltámadást? Ugy-e nem? A következőkben pedig még inkább azon leszünk, hogy ellenfeleink állításainak (csalás-, képzelődés-, lopás-elmélet stb.) tarthatatlanságát lélektanilag bebizonyítsuk; — csak annyi hitelt kívánunk meg a szentkönyvekkel szemben, mint amennyit pl. Tacitus vagy Ciceró műveinek megadnak.

(Folyt. köv.)

P. Vilmos.

Szent Tamás és B. Duns Scotus akarat- szabadságtanának világnézeti háttere.

„Ex parte cognoscimus!”

szabadakarat egyike a középkori szel-
lemi élet legtöbbet vitatott problémáinak.
A jelen dolgozat nem azzal a feladattal
áll elő, hogy a kérdést megoldja s
kimerítő feleletet adjon; ez a mai
skolasztikai vitatárgyalás meddősege
és a modern ember dialektikai neve-
letlensége miatt hiábavaló fáradozás is
lenne. De még az érvek és ellenérvek
mérlegelését is kikapcsolom s egy-

szerűen csak arra szándékozom rámutatni, hogy melyek azok az
alapok, melyeken a skolasztika két vezéregyéniségének, Szent Tamás-
nak és Duns Scotusnak akaratana nyugszik s megjelölöm azokat a
mozzanatokot, melyekkel tanításuk világnézetükbe szervesen bele-
kapcsolódik.

I. A gondolkodás történetében fellépő szellemi irányzatok mind-
egyike két eszmény jegyében áll: értékeléseinek tárgya vagy az
egyetemes valóság vagy pedig az egyedi lét. Vagy ha csattanós
elnevezésekkel akarjuk a szellemi életnek ezt a két medrét meg-
jellegezni, akkor az előbbit *univerzalizmusnak*, az utóbbit pedig
individualizmusnak nevezhetnők.

A két világnézet számai végeredményben egy közös probléma
mérlegelésére vezethetők vissza: az *ismeret és a valóság mily
viszonyban van egymással*. S aszerint amint az egyik vagy a másik
serpenyőre helyezi valaki a súlypontot, lesz az univerzalizmusnak
vagy az individualizmusnak a híve. Két skolasztikusunk gondolat-
világának tartalma is e választás lefolyásától függ. Ez pedig attól
függ, mily kultúrscillagzat alatt alakult ki bölcselő egyéniségük.

Szent Tamás tudományos működésének főszíntere Párizs, ahol
ép ezidőtájt a panteizmusba fulladt arab-zsidó arisztotelizmus ütötte
fel fejét s főképp Brabanti Siger fellépésével keltett nagyobb feltűnést.
Tévedésének alapja a cselekvő értelem (intellectus agens) minden
elmében való azonosságáról szóló tan. Szent Tamás azzal a feladat-
tal lépett fel, hogy ezt a panteizmust megtörje, amire a legalkalmasabb
út az eredeti Arisztotelesz bemutatása volt. Ezzel egyszer s minden-
korra meg volt döntve annak a cordovai hamis Arisztotelesznek a
tekintélye, kinek vállain Siger és társai emelkedtek. Zseniális
szintézisben állította Párizs elé a keresztény hitigazságokat az
arisztoteleszi bölcsélet fegyverzetében s a tévtanítókat saját fegyver-
zetükben verte meg. Hogy Szent Tamás e feladatának tudatában
volt, azt Summa Theologica-jának, még inkább Summa contra gentes-
ének minden fejezetén, főleg azonban az ismeretelméleti fejtegetések-

ben, ki lehet mutatni. Nem hiába keresi Horváth Sándor O. P. az ismeretelméleti vonatkozásokban Szent Tamás világnézetének kulcsát.¹⁾ Itt nem kevesebbről volt szó, mint az értelem becsületének megmentéséről és a neki kijáró méltóság biztosításáról. Erre a munkára a legkiválóbb mester kétségkívül Arisztotelesz volt, kinek rendszere a görög szellemnek megfelelőleg az ismeretnek és a tudásnak szolgálatában áll. S ha hozzávesszük azt, hogy Szentünk egyben dominikánus, kiben a domonkosrend tendenciái is feszültek, tehát a tudomány is, egész természetesnek találjuk, ha választása az ismeretre esik.

Duns Scotus egyénisége teljesen más környezetben fejlődik ki. Angol származása s az oxfordi természettudományos légkör rendkívül megnövelték érzékét a tapasztalati valóságok iránt. Hozzá Scotus ferences s mint ilyen oly rendi hagyományokba rögződik bele, melyek az ágostonos és római cselekvő, gyakorlatias szellemből táplálkoznak. Aki ezzel az elmebeli felkészültséggel és alkattal lép a tudás és a valóság serpenyője elé, megértjük, ha a valóságra helyez nagyobb súlyt. S vegyük tekintetbe azt a történeti mozzanatot is, hogy Scotus fellépése a XIII. század végére esik, amikor Genti Henrik és Godefridus de Fontibus nominalista ízű tanai már elég széles körben elterjedtek. Longpré *Duns Scotus* történeti hivatását a csirázó „nova via” elfojtásában látja.²⁾ A Doctor Subtilis műveinek folyamatban levő kritikai kutatásával kapcsolatos kutatások ugyanis részletesen kimutatták, hogy az említett bölcseleket állandóan szem előtt tartja s kritikája nem Szent Tamásnak szól elsősorban, mint azt sok felületes kutató képzelte. S tényleg egész rendszere az individualizmus keresztény formáját mutatja be. Csak így tudjuk kellőképp értékelni a híres formalitástant, mely annyira nyomatékozza, hogy fogalmaink alapja a dolgokban van s nem értelmünk alkotja a maga tárgyait, hanem már feltételezi, s plasztikusan domborítja ki fogalmaink valós alapját.

Az alapkérdéssel szemben tanusított állásfoglalás mind Szent Tamás mind *Duns Scotus* rendszerének további fejleményeire döntő befolyást gyakorol. Rendszerük a megvetett alapból, mint alapelvől fejti ki tételeit, az ismeretnek a valóság elé való helyezése Szent Tamást az univerzalizmusnak, a valóság felbecsülése pedig Scotust az individualizmus árába sodorja. Megjegyzendő azonban, hogy amikor két skolasztikusunkkal kapcsolatban az ismeretnek illetőleg a valóságnak többreértékeléséről szó van egyáltalában nem beszélünk kizárólagos becsülésről, mely a másik elem elhanyagolását vonja maga után, mert Szent Tamás ép oly kevéssé hanyagolja el a valóságot, mint *Duns Scotus* az ismeretet; keresztény bölcseleknél ez természetes. Itt csak elménknél arról a gyarlóságáról van szó, melynél fogva nem képes a valóságot a maga teljességében megfogni

¹⁾ Horváth Sándor O. P.: Aquinói Szt. Tamás világnézete Bp. 1924. Szt. István könyvek 21.

²⁾ Longpré O. F. M.: La significatim originale, de la critique de Duns Scot, in La philosophie du B. Duns Scot, Paris, 1926, appendice. 280—286 lap.

s ép ezért nem képes oly tökéletes rendszert sem megalkotni, melyben a valóság összes elemei egyetlen átnézetben érvényesülésre jutnának. Csak szempontokat tudunk logikusan végiggondolni s egységes rendszerbe foglalni. Minden rendszer csak egyoldalú megvilágítása a valóságnak, melyen mindig van túlsó oldal, mely árnyékban van s kiesik az értelemnek rávilágító körzetéből.

II. *Szent Tamás* rendszerében az univerzalizmust a következő mozzanatokban kell meglátnunk:

A tudásnak előszeretete természetszerűleg intellektualizmusba vezet s az értelmi élet nyer nagyobb méltóságot az akarat fölött. Az univerzalizmus azáltal nyer kifejezést, hogy az értelmi ismeret sajátos és közvetlen tárgya a valóság egyedi adataiból kihámozott egyetemes tartalom s az egyedről magáról csak közvetve és visszaelmélés útján szerez tudomást. Az ily szemlélet kiemeli a valóságot a konkrét létrend fergetegéből, absztrakt módon szemléli s így a bölcseleti és a teológiai tárgyalást sztatikaivá teszi. A metafizikában a létteljességet az egyetemes valóság képviseli, az egyed pedig az egyetemes léttartalomnak megfoghatkozása s az egyedestítő mozzanatot merőben esetleges mozzanat, a mennyiesített anyag adja. Az egyedítő anyag önmagában tisztán passzivitás, mely a tényleges létrendben csak a formával való egyesülés, tehát ismét csak egyetemes lét által, válik ténylegessé. — A teológiában is lépten-nyomon az egyetemesség nyomul előtérbe. A legjellegzetesebben kitűnik ez az angyaltanban, ahol *Szent Tamás* csak fajilag tagozza az angyalvilágot s minden angyalfajt csak egy egyedben lát képviselve. A sztatikai tárgyalásnak klasszikus tételei: Isten transzcendenciájának az az elgondolása, melyben Isten felséges nyugalomban, mint változatlan színlet jelen meg az elme előtt; s egy másik: a Szentháromság titkának elméleti megközelítésére szolgáló, emlékezetből, értelemből és akaratból vett szentágostoni analógia; vagy még egy közismert tétele: a mennyei boldogító istenlátásnak értelmi szemléletbe való helyezése. Ezek után kezünkben a kulcs annak a kérdésnek a megoldására is, miért nyomja *Szent Tamás* a teológiára mint tudományra a spekulatív jellegét.

Duns Cotus individualizmusa pedig a következőkben üt ki:

A valóság iránti nagy érzék bölcselelnket a konkrét létrendre utalja, mely egyedekben kibontakozva lép a tapasztalati kutató elé s egyediségében nyújtja azt az értékanyagot, mely a természettudóst kecsgeteti s bűvarkodásra ösztökéli. Az egyed a létteljességet alkotó metafizikai mozzanatok hordozója, vele szemben az egyetemes az egyedi léttartalomnak megfoghatkozása, amennyiben hiányoznak belőle az egyedi tökéletességek. Az egyedestítő elv, a haecceitas, pozitív mozzanat, mely az egyetemes természetet tökéletessé és befejezetté teszi s a konkrét létrendbe kihelyezi; továbbá nem esetleges mozzanat, hanem a lényegből folyó sajátság, proprietás. Az anyag sem merő passzivitás, hanem egyedi rangra emelkedik önmagában is és pozitív létiséggel telik meg. A konkrét létrendre szegzett szemlélet a világot dinamikusan állítja az elme elé, aminek

következtében a lelki képeségek közül főképp az intenzív tevékenység elve, az akarat van érdekelve s ép ezért méltóságban és nemességben, — de nem fiziológiai vagy időrendi elsőbbségben — az értelem fölé kerekedik. Ebben a tettek emberének örök ideálja, Szent Pál, Scotus mestere: *Philosophus noster Paulus*³⁾, ki a szeretetnek, a legnemesebb akarati ténykedésnek elsőbbségét hirdeti: *supervenientem scientiae caritatem* (Ef. 3, 19.). Az ismeretelméletben a valóság az intuíció közvetlenségében jut közel az értelemhez s az értelem elsődleges és sajátos tárgyát képezi, mely mellett az elvonási ismeretmód is kiterjed ugyan a lét egész rendjére, de csak másodlagosan s mindig feltételezi a fátyolozott egyedi intuíciót.

Mármost nem lep meg, ha Scotus tudományos teológiája gyakorlati lesz, miben a szigorúbb oxfordi tudományosményen kívül, mely a szorosán vett tudományok közé csak a nyilvánvaló elvekkel dolgozó szakokat sorolja, dinamikus világszemlélete is nagyban befolyásolta. Duns Scotus Istenfogalma, szemben Szent Tamás nyugalomban álló primus motor-ával, a plátói őstevékenységben jellegződik. A szentháromsági analógia a szentviktori Richárd nyomán a „*bonum est ens diffusivum sui*” elven épül ki; a megszentelő kegyelem a szeretet természetfeletti erényének áramába olvad; a szentségi karakter s a lelket Isten felé ösztökélő törekvés az akaratban székel s az örök boldogság elsődlegesen az Isten élvezésében, szeretetében, tehát szintén akarati tevékenységben fog állani. Az egyed zseniális elgondolása rendkívül termékenyen hat az angyaltanban, azáltal, hogy a faji mozzanaton belül is meg tudja adni az egyedi lét alapjául szolgáló formai mozzanatot. De még inkább a krisztológiában, amikor alapot ad Krisztus emberi vonásainak a lehetőség határáig menő kultiválására és értékelésére, mely a legcsattanósabban a feltétlen megtestesülés tanában jut kifejezésre.

III. A két világnézet általános körvonalazása után megjelölöm annak érvényesülését az *akaratszabadságról* vallott felfogásban.

Szent Tamás rendszerében a felbecsült értelmi elemek természetesen a szabadakaratnak a lehető eltompítását eredményezik. Alapja az, hogy szerinte a lelkiképességek a tények (*actus*) és a tárgyak természete szerint — tehát külsőleg — tagozódnak, tehát különbözőségük alapja külső elemekben van. Az akarat tárgya, a dolog természete szerint, az értelem által eléje nyújtott való, vele szemben az akarat teljes *közömbösséggel* viselkedik, választhat az értelemnyújtotta tárgyak között; vagyis a szabadság tulajdonképpen az akarat szabad választó képessége (*vis electiva*), mely az akarattól magától észbelileg különbözik, gyökere pedig kettős: az egyik az értelemben, a másik az akaratban fog talajt. Kettős szerepe van: egyrészt az akarati cselekvésből kizár mindennemű szükségszerűséget és korlátoltságot, másrészt pedig alapjául szolgál a tárggyal szemben való közömbös állásfoglalásnak; ez a két szerep a közömbösséget szintén csak külsőleg jellegezi. Szent Tamás is így jellemzi az

³⁾ Rep. IV. d. 49. q. 2. n. 2.

s ép ezért nem képes oly tökéletes rendszert sem megalkotni, melyben a valóság összes elemei egyetlen átnézetben érvényesülésre jutnának. Csak szempontokat tudunk logikusan végiggondolni s egységes rendszerbe foglalni. Minden rendszer csak egyoldalú megvilágítása a valóságnak, melyen mindig van túlsó oldal, mely árnyékban van s kiesik az értelemnek rávilágító körzetéből.

II. *Szent Tamás* rendszerében az univerzalizmust a következő mozzanatokban kell meglátnunk:

A tudásnak előszeretete természetszerűleg intellektualizmusba vezet s az értelmi élet nyer nagyobb méltóságot az akarat fölött. Az univerzalizmus azáltal nyer kifejezést, hogy az értelmi ismeret sajátos és közvetlen tárgya a valóság egyedi adataiból kihámozott egyetemes tartalom s az egyedről magáról csak közvetve és visszaelmélés útján szerez tudomást. Az ily szemlélet kiemeli a valóságot a konkrét létrend fergetegéből, absztrakt módon szemléli s így a bölcseleti és a teológiai tárgyalást sztatikaivá teszi. A metafizikában a létteljességet az egyetemes valóság képviseli, az egyed pedig az egyetemes léttartalomnak megfoghatkozása s az egyediesítő mozzanatot merőben esetleges mozzanat, a mennyiesített anyag adja. Az egyedítő anyag önmagában tisztán passzivitás, mely a tényleges létrendben csak a formával való egyesülés, tehát ismét csak egyetemes lét által, válik ténylegessé. — A teológiában is lépten-nyomon az egyetemesség nyomul előtérbe. A legjellegzetesebben kitűnik ez az angyaltanban, ahol Szent Tamás csak fajilag tagozza az angyalvilágot s minden angyalfajt csak egy egyedben lát képviselve. A sztatikai tárgyalásnak klasszikus tételei: Isten transzcendenciájának az az elgondolása, melyben Isten felséges nyugalomban, mint változatlan színlet jelen meg az elme előtt; s egy másik: a Szentháromság titkának elméleti megközelítésére szolgáló, emlékezetből, értelemből és akaratból vett szentágostoni analógia; vagy még egy közismert tétele: a mennyei boldogító istenlátásnak értelmi szemléletbe való helyezése. Ezek után kezünkben a kulcs annak a kérdésnek a megoldására is, miért nyomja Szent Tamás a teológiára mint tudományra a spekulatív jelleget.

Duns Scotus individualizmusa pedig a következőkben üt ki:

A valóság iránti nagy érzék bölcselelnket a konkrét létrendre utalja, mely egyedekben kibontakozva lép a tapasztalati kutató elé s egyediségében nyújtja azt az értékanyagot, mely a természettudóst kecsgeteti s bűvárkodásra ösztökéli. Az egyed a létteljességet alkotó metafizikai mozzanatok hordozója, vele szemben az egyetemes az egyedi léttartalomnak megfoghatkozása, amennyiben hiányoznak belőle az egyedi tökéletességek. Az egyediesítő elv, a haecceitas, pozitív mozzanat, mely az egyetemes természetet tökéletessé és befejezetté teszi s a konkrét létrendbe kihelyezi; továbbá nem esetleges mozzanat, hanem a lényegből folyó sajátság, proprietás. Az anyag sem merő passzivitás, hanem egyedi rangra emelkedik önmagában is és pozitív létiséggel telik meg. A konkrét létrendre szegzett szemlélet a világot dinamikusan állítja az elme elé, aminek

következtében a lelki képeségek közül főképp az intenzív tevékenység elve, az akarat van érdekelve s ép ezért méltóságban és nemességben, — de nem fiziológiai vagy időrendi elsőbbségben — az értelem fölé kerekedik. Ebben a tettek emberének örök ideálja, Szent Pál, Scotus mestere: *Philosophus noster Paulus*³⁾, ki a szeretetnek, a legnemesebb akarati ténykedésnek elsőbbségét hirdeti: *supervenientem scientiae caritatem* (Ef. 3, 19.). Az ismeretelméletben a valóság az intuíciónak közvetlenségében jut közel az értelemhez s az értelem elsődleges és sajátos tárgyát képezi, mely mellett az elvonási ismeretmód is kiterjed ugyan a lét egész rendjére, de csak másodlagosan s mindig feltételezi a fátyolozott egyedi intuíciónak.

Mármost nem lep meg, ha Scotus tudományos teológiája gyakorlati lesz, miben a szigorúbb oxfordi tudományosmódot kivül, mely a szorosán vett tudományok közé csak a nyilvánvaló elvekkel dolgozó szakokat sorolja, dinamikus világszemlélete is nagyban befolyásolta. Duns Scotus Istenfogalma, szemben Szent Tamás nyugalomban álló primus motor-ával, a plátói östevékenységben jellegződik. A szentháromsági analógia a szentviktori Richárd nyomán a „*bonum est ens diffusivum sui*” elven épül ki; a megszentelő kegyelem a szeretet természetfeletti erényének áramába olvad; a szentségi karakter s a lelket Isten felé ösztökélő törekvés az akaratban székel s az örök boldogság elsődlegesen az Isten élvezésében, szeretetében, tehát szintén akarati tevékenységben fog állani. Az egyedzseniális elgondolása rendkívül termékenyen hat az angyaltanban, azáltal, hogy a faji mozzanaton belül is meg tudja adni az egyedi lét alapjául szolgáló formai mozzanatot. De még inkább a krisztológiában, amikor alapot ad Krisztus emberi vonásainak a lehetőség határáig menő kultiválására és értékelésére, mely a legcsattanósabban a feltétlen megtestesülés tanában jut kifejezésre.

III. A két világnézet általános körvonalazása után megjelölöm annak érvényesülését az *akaratszabadságról* vallott felfogásban.

Szent Tamás rendszerében a felbecsült értelmi elemek természetesen a szabadakaratnak a lehető eltompítását eredményezik. Alapja az, hogy szerinte a lelkiképességek a tények (*actus*) és a tárgyak természete szerint — tehát külsőleg — tagozódnak, tehát különbözőségük alapja külső elemekben van. Az akarat tárgya, a dolog természete szerint, az értelem által eléje nyújtott való, vele szemben az akarat teljes *közömbösséggel* viselkedik, választhat az értelemnyújtotta tárgyak között; vagyis a szabadság tulajdonképpen az akarat szabad választó képessége (*vis electiva*), mely az akarattól magától észbelileg különbözik, gyökere pedig kettős: az egyik az értelemben, a másik az akaratban fog talajt. Kettős szerepe van: egyrészt az akarati cselekvésből kizár mindennemű szükségszerűséget és korlátoltságot, másrészt pedig alapjául szolgál a tárggyal szemben való közömbös állásfoglalásnak; ez a két szerep a közömbösséget szintén csak külsőleg jellegezi. Szent Tamás is így jellemzi az

³⁾ Rep. IV. d. 49. q. 2. n. 2.

akaratszabadságot: *Proprium liberi arbitrii est electio. Ex hoc enim liberi arbitrii esse dicimur, quod possumus unum recipere alio recusato, quod est eligere* (S. Th. I. q. 83. a. 4.). Magának a közömbösségnek alapja pedig a tárgyilag közömbös ítélet: *Totius libertatis radix est in ratione constituta;*⁴⁾ mely ítélet az akaratra, Hugonnak legvalószínűbb magyarázata szerint, a cél-ok jellegével bír,⁵⁾ szemben Cajetan, Banez s mások véleményével, kik ható-oknak minősítették. Hugon mellett szól Szent Tamás következő szövege is: *Intellectus non secundum modum causae efficientis, sed secundum modum causae finalis movet voluntatem proponendo ei suum obiectum, quod est finis.*⁶⁾

Az értelem primátusa jelentős korlátozást jelent még a szabad-akarathatárainak megállapításában is. A kérdés ugyanis az, hogy az egyetemes jóval szemben szabad-e az akarat másodfázisú tevékenysége (*actus secundus*) is? Tekintve, hogy az egyetemes jóban az értelem az egyetlen szempontot sem tud felmutatni, mely bármi-kép is hiányt jelentene s ily módon megszűnik az ítélet tárgyilag közömbös lenni; következik, hogy a szabadság is megszűnik, mert szabad választásról, csak tárgyilag közömbös ítélet esetében lehet szó.⁷⁾

Duns Scotus az akaratszabadságról szóló elméletével semmi újat nem ad. A nála található elgondolás ágostonos alapokon épül fel, már Szent Bernátnál. Szent Anzelmnél határozott alakban találjuk, Szent Bonaventura és Aquaspartai Máté pedig mindenestől a scotusi akarattant vallják.⁸⁾ Scotusnak érdeme nem is az akaratelmélet megalkotásában van, hanem annak a teológia egész területén, nevezetesen az isten-fogalomban való érvényesítésében.

Az individualisztikus jelleg azáltal nyer erőteljes kifejezést, hogy az akaratot mint valóságot, létiséget tekinti, függetlenül minden értelmi és tárgyi elemtől. Erre Scotusnak, elődeinek is, kezére jár egy, az ágostonos lélektanból következetesen kiépített elmélet, a formalitások tana, mely kizárólagosan a lélekszubsztanciára veti tekintetét s a képességeket a lélekszubsztancia erőnyilvánulásaként fogja fel, alapjukat pedig a lélekszubsztanciában metafizikai mozzanatonként gyökerező létiségekben, ezeknek az értelemben keletkezett fogalma⁹⁾ jelöli meg. Az akaratnak ilyen elgondolása teljes szabadságot biztosít a *Doctor Subtilis* felfogásának s az akaratszabadság kérdésében jelentősen más eredményeket hoz, mint Szent Tamásé.

Az akarat önállósága az értelemmel szemben jóval nagyobb, mint Szent Tamás rendszerében, ami természetesen nem jelenti az értelem anyaghordó szerepének tagadását. Itt csak szabatos meghatározásról és szemléletről van szó, melyből az értelem kiesik s

⁴⁾ De Veritate q. 24. a. 2.

⁵⁾ *Cursus Philosophiae Thomisticae*, IV. p. 198—199.

⁶⁾ I. Cont. gent., c. 72.

⁷⁾ Szent Tamás nézetére cfr.: *Van de Woestyne: Cursus Philosophicus II. Mechliniae* 1925, 450 sk. lapokat. *Hugon: l. c. Trikál: A keresztény bölcselet akaratelméletének kifejlődése a XV. századig*, Esztergom 1910, 156. lkt.

⁸⁾ *Longpré: La Philosophie du b. Duns Scot*, Paris 1924, 268—272. lk.

⁹⁾ A formalitásban értelmét lsd. *Magyar Umbria V.* (1931) 181—182. lk.

Minges valószínűbb magyarázata szerint *conditio sine qua non* lesz.¹⁰⁾ Longpré hatóokot látott benne¹¹⁾, Van de Woestyne azonban újra megerősítette Minges véleményét.¹²⁾ Scotus következő szavai is erre vallanak: *Dico igitur, quod oportet dare aliquid prius (voluntate), quod tamen non sit causa efficiens, sed sit causa sine qua non.*¹³⁾ Következésképp az akaratszabadságnak gyökerei nem nyúlnak az értelemben s ép ezért a szabadság nem is a választásban áll, hanem törzsgyökere az akarat s lényege az *önelhatározásban* van: *Voluntas est libera per essentia.*¹⁴⁾ Más szóval minden akarat tevékenység teljes oka az akarat: *Dico, quod nihil aliud a voluntate est causa totalis volitionis in voluntate.* (Ibid n. 22.) Ez a szabadság azonban nem vak, hanem lényegesen észszerű: *appetitus cum ratione liber.*¹⁵⁾

A szabadság határainak kivonalazásában az akarat önállósága folytán az ész gyakorlati ítélete mind ható-ok, mind cél-ok jellegét elveszti s az akarat másodfázisú tevékenysége az egyetemes jóval szemben is szabad. Nem abban az értelemben, hogy a rosszat mint rosszat is akarhatja, — ezt akkor tenné, ha a szabadság lényegét a választásba helyezné — hanem mint tulajdon cselekvéseinek ura — *Domina sui actus* (Ibid. n. 4.) — önállóan képes a dolgokat a maguk *értéke* szerint akarni. Scotust tehát értékelméleti megfontolások irányítják, híven Szt. Angelin híres jellemzéséhez: (*Voluntas est potestas servandi rectitudinem propter seipsam.*¹⁶⁾ Itt tehát az akarat az arisztoteleszi-szenttamási „*motum movens*”, hanem a szentanzelmi önmozgató: *Secundum Anselmum, voluntas est motor in toto regno animae.*¹⁷⁾

Az akarat ilyfokú méltatása könnyen azt a gyanút kelthetné, hogy ezzel Scotus az értelem rovására cselekedett. Ám Macedo szavai szerint: *Scotus comitatis non immemor, erga intellectum officiosum se gessit. Conservavit nobilitatem negando passive tantum se habere cum intelligit, activam ei virtutem tribuendo, ne videretur eum tanquam truncum relinquere.*¹⁸⁾ Az értelemnek némelyektől annyira hangsúlyozott passzivitását erősen letompította s az értelmi életben is a tevékenységet húzta alá. S ezzel elérte azt, hogy még az intellektualista Szent Tamásnál is nagyobb megbecsülésben részesíthette.¹⁹⁾

¹⁰⁾ Minges: Ist Scotus indeterminist in Beitr. z. Gesch. der Philos. d. Mittelalt., B. 5. H. 4. Münster 1905 66—98. lap.

¹¹⁾ Longpré: 1. c. 222—224. 1. k.

¹²⁾ Van de Woestyne: 1. c. 417 l.

¹³⁾ Ox. II. d. 25. n. 19.

¹⁴⁾ Ox. I. d. 17. q. 3. n. 5.

¹⁵⁾ Ox. IV. d. 17. q. 1. n. 2.

¹⁶⁾ P. L. fem. 158. c. 3. cd. 499.

¹⁷⁾ Ox. II. d. 42. q. 4. n. 2.

¹⁸⁾ Macedo: *Collationes doctrinae St. Zacras et. koti IV.* Pádua 1661. 113—114. lap.

¹⁹⁾ Minges: *I. Duns Scoti doctrina philso. et Pherl. I. ad Cleras quas 1930.* 300 lap.

A két elmélet ismertetése után nem nehéz ráismerni azokra a mozzanatokra, melyekben két skolészikusunk világnézete jelentkezik. Szent Tamás, sztatikai világszemléletének megfelelőleg a közömbös-ségbe helyezi a szabadság gyökerét, mely önmagában tehetetlen s csak az értelem céloksági mozgatása indítja cselekvésre; univerzalizmusára pedig jellemző az akaratszabadság megszüntetése az egyetemes jóval szemben. Míg Duns Scotusnál a szabadakarat lényegesen tevékenység s az egyedi méltóság tiszteletben tartása készíti az egyetemes jóval szemben való függetlenségre is, amennyiben értékelő megfontolások folytán az akarat öntudatosan foglal mellette állást.

IV. A két világnézet egybevetése után önkéntelenül is fölmerül a kérdés: melyik a helyes és melyik felel meg a valóságnak? Szent Tamásé? Ezt csak néhány fölszínes tamásrajongó kockáztatta meg az utóbbi évtizedek monográfiás irodalmában gyakori méltatásokban, melyekben több a frázis, mint az átértett tartalom. Talán Duns Scotusé? Erre elég átfutnunk a legújabb Scotus-irodalmat Landry-ig,²⁰⁾ vagy nem bánom, a még fiatalabb Harris-féle monográfiáig²¹⁾ s bárki meggyőződhetik róla, hogy itt sem sok reménnyel kopogtat. Itt ismét csak értelmünknek már említett gyarlóságára hivatkozom, az értelem csak egyoldalú világnézetet adhat s ez is vagy az univerzalizmus vagy az individualizmus szemszögéből történhetik: tertium non datur. Ép ezért halvaszületett vállalkozás minden kompromisszum és kiegyenlítési kísérlet vagy az ú. n. eklektikus álláspont. Ez ellen értelmünk természete appellál. A helyes felelet a föltett kérdésre: mind a kettőben van igazság, de egyikben sincs meg a teljes igazság. A keresztény világnézet tartalma sokkal gazdagabb, semhogy azt bármily logikusan végiggondolt rendszer kifejezésre tudná juttatni. Szent Tamás rendszere az egyetemes jellegű tartalmi mozzanatokot emeli ki, Scotusé pedig az egyedieket. Természetesen mind a kettő a katolikum keretein belül teszi ezt, mert e korlátok áthágása túlzásokba ragad s amint a katolikumon belül az igazság szolgálatában állnak, azon kívül a hamisságtól hemzsegek: extrema se tangunt! Ennek okai ismét csak értelmünkben keresendő. Ezért *a logika sohasem lehet jogcím akár a tomizmus, akár a skotizmus megbízhatóságának.* Itt Scotusra gondolok elsősorban, kit a modern katolikus kritikusok szerettek a nominalizmus, szubjektívizmus, lutheranizmus stb. előfutárjának tekinteni csak azért, mert ezek az egyéniség nagyraértékeléséből levezethetők. De ép úgy helytelen dolog a modern intellektualizmus atyjává Szent Tamást kinevezni, vagy az általános lét többrebecsüléséből a panteizmus veszedelmére következtetni. Az igaz, hogy a tomizmus a monizmus, a skotizmus pedig a dualizmus felé gravitál, amint ezt a történelem is megmutatta, mert skotista soha nem volt panteizmusra kísértve, mint a dominikánus Eckehart vagy Giordano Bruno, viszont a tomista sem dualizmusra, mint a ferences Okkam és a nominal-

²⁰⁾ Landry: La philos. Duns Scot (Collectines des grandes Philosophes) Paris 1922.

²¹⁾ Harris: Duns Scot, Shetford 1927, 2. kötet.

isták. Ez szöges ellentétben van rendszerünk immanens logikájával.

Az akaratszabadság problémájának keretében értelmünknek ezt a gyengeségét akartam kimutatni s egyben igazoltam Szent Pál igazát: „Ex parte cognoscimus!”

Budapest

Fr. Ince.

AZ ÚJ NÓTA.

Öreg ne gondold — régi nótád
az ifjak ajkaikra lopják . . .
Hej azóta más dalt zeng a szél,
az élet úttalan utain
a kétségbeesés fái zúgnak.
Új időknek új viharja tombol:
ég az erdő, a fák fáklyáznak
s recseg-ropog a rozoga mult.

Régi nótád ah dehogy is hallják,
más az ének, más a nóta,
mástól pirul az ifjú arca,
léptük alatt porzik a föld,
lábuk alatt vér szivárog
s nyomukban kél új embertavasz,
kikeletnek virányain
áll a bál s tombol
az új harc, az élet.
A trombita és harci zajon
áthat az élet, a mámor.
Nem a régi dal, kicseng a ritmus:
„Az új idő élni akar“.

Kelj föl öreg, ne feküdj az útba,
eltipornak, mi marad a multnak?
Próbálj velük te is énekelni
mint a madár, mely messziről szállt
s új idők hajnalán éjen át virraszt.
Midőn pirkad, dalával
új nemzedéknek zeng ébredőt . . .

. . . Kél a nap új lendülettel
s az új ember kitárt karokkal
megáll a horizonton győztesen.
Vaj'ha nem tartasz velük,
régi dalnok, te már akkor hol leszel?

Fr. Szulpic.

Felmenthet-e a házfőnök az officium végzése alól?

AGYARORSZÁGON, nemkülönben külföldön is, a helyi előjárók alattvalóikat nem ritkán fölmentik az officium végzése alól bizonyos kiváltságra hivatkozva, ha azok nappal teljesen el voltak foglalva az isteni szolgálatokban. A Kódex előtt e gyakorlat jogosságában nem kételkedhetett senki, mert pl. Noldinnál rögtön megnyugtató feleletet találhatott. Ámde nem így van most! Hiába forgatjuk Noldint: a kiváltságról teljesen megfeledkezett. Ez a meglepő felfedezés kételyt támasztott bennünk: hátha a kiváltság ma már nincs meg, sőt régen is csak a provinciális adhatott felmentést!? Ezért tüzetesen utána néztünk a dolognak, s ennek eredményét a következőkben foglalhatjuk össze.

Nehézségek.

1. a) Noldin az összes Kódex előtti De praeceptis-eiben (1. c. p. 792. n. 764.)¹⁾ megemlíti azokat, akik az officium végzése alól felmentettek. A pápa megnevezése után ezt írja: „Etiam episcopus et superior regularis... dispensare possunt”.

Ebben az idézetben a következő okozhat nehézségeket. Ki értendő „superior regularis” alatt: csak a provinciális, vagy a házfőnök is? Úgy látszik, hogy csak a provinciális, mert először a „superior”-t egy sorba állítja a püspökkel, másodsor a Kódex utáni kia-

¹⁾ Felhasznált művek;

- Cocci Gidus: Commentarium in Codicem Iuris Canonici. Taurinorum Augustae. 1922.
Ebel Benjamin O. F. M.—Iraeneus Bierbaum O. F. M.: Theologia Moralis 2. v. II. Paderbornae. 1894.
Fanfani Ludovicus J. O. Pr.: De iure Religiosorum 2. Taurini—Romae. 1925.
Ferraris Lucius O. F. M.: Prompta Bibliotheca. Migne. M.—R. T. V. 1865.
Genicot Eduardus S. I.: Institutiones Theologiae Moralis 10. Vol. II. Bruxellis. 1922.
Gury Ioannes Petrus S. I. Compendium Theologiae Moralis 5. Ratisbonae. 1874.
Lyszczarczyk Venantius O. F. M.: Compendium privilegiorum Regulariorum, praesertim Ordinis Fratrum Minorum. Leopoli. 1906.
Mocchegiani Petrus O. F. M.: Iurisprudentia ecclesiastica. I. II. Ad Claras Aquas. 1905.
Noldin H. S. I.: De principibus 20. 1929. és 1906.
De praeceptis 19. 1928. és 1906.
De sacramentis 19. 1929. és 1906.
De censuris 14—15. 1923.
Peurois Ludovicus O. F. M.: Privilegia confessoriorum ac missionarium 2. Rennes. 1925.
Prümmer Dominicus M. O. Pr.: Manulae Iuris Canonici 3. Friburgi—Bisgoviae.
Sipos Stephanus: Enchiridion Iuris Canonici. Pécs. 1956.
Schäfer Timotheus O. M. Cap.: Compendium de Religiosis. Münster. 1927.
Vermeersch A.—Creusen I. S. I.: Epitome Iuris Canonici. S. I. Romae. 1921.

dásban (1. c. p. 718. n. 777.) tényleg ezt a hatalmat csak a provinciálisnak, „Superior maior“-nak tulajdonítja. Márpedig ebből az következnék, hogy Noldin a régebbi kiadásában a superiorok alatt csak a provinciálist értette, mert ha a superior fogalma többet foglalt volna magában, akkor azt is oda kellett volna tennie, hogy „vi privilegii etiam locales“.

b) Még egy helyet találunk Noldinnál (De principiis 61. c. p. 192–4. n. 164–5.), ahol arról tárgyal, ki és milyen törvényekben adhat felmentést. Itt pedig ezt írja: „*Praelati regulares potestate vicaria ordinaria cum subditis suis dispensare possunt in nonnullis legibus universalibus Ecclesiae: recitandi officium, ieiunii, abstinentiae, operum servilium, librorum prohibitorum* (Erről külön cikkben fogunk értekezni.) *et irregularitatum, sed in particularibus casibus tantum* (S. C. C. 17. dec. 1725.), quia in subditos suos potestate quasi—episcopalem habent“.

Itt is azt kell eldöntenünk, kik azok a „praelati regulares“-ek? Mintha a Kódex terminológiáját használva, a Superiores maiores-ek volnának, mert Szerzőnk e helynek megfelelően a Kódex után ezt írja (1. c. p. 182–3. n. 183.): „*Superiores regulares maiores in religionibus clericalibus exemptis potestate ordinaria suos subditos dispensare possunt in legibus universalibus Ecclesiae in dubio facti* (can. 15.) *et si difficile sit recursus ad s. Sedem, et in mora periculum sit gravis damni, dummodo s. Sedes in tali re concedere soleat dispensationem* (can. 81.); *superiores minores eandem dispensandi potestatem habent, ut parochi* (can. 1245. § 3.)“ Most pedig a parochusoknak nincs más joguk (1245 kán.), minthogy egyes esetekben felmentést adhatnak az ünnepek, megtartóztatás, bőjt megtartása alól. (Noldin 1. c. p. 182. n. 183.) Mármost ebből az következik-e hogy a praelati regulares-ek elvesztették régi jogaikat, vagy inkább régente is, meg most is csak a Superiores maiores-eknek volt ill. maradt meg?

c) Az említett kiváltságot tartalmazó szövegre szoktak hivatkozni: „*Imo ex concessione Clementis VII die 7 maii 1533. — (Lyszczarzyk 1. c. p. 103.) — possunt Superiores subditos suos, occupatione verbi Dei, audientia confessionum, lectiona s. Theologiae aut Ss. Canonum, aut servitio infirmorum, a recitatione officii divini dispensare, ipsis assignando paucas alias preces*“.

(A Szerző nem szóról-szóra idézi a kiváltságot tartalmazó szöveget.

Ennél a pontnál az Achilles-sarok szintén a „superior“ szónál van. Vajjon kik azok? A házfőnökök is? Az említett engedmény oly kiváltságok közé van sorolva, melyek ma csaknem kivétel nélkül a provinciálist illetik meg. Azután, ha e könyvben a superior jelentését keressük, azt kell mondanunk: provinciálist jelent, mert valahányszor valamilyen kiváltság a házfőnököknek is szól, a Szerző mindig kiteszi: *Etiam superiores locales* (így pl. a 112. lapon kétszer, s a 115. és 119. lapon). A régebbi szerzők műveiből se tudjuk kételyünket eloszlatni, mert ők is csak ennyit írnak: „*Possunt su-*

periores regulares dispensare“, mint pl. Cry (1. c. p. 497.) vagy Ebel (1. c. p. 496).

2. Noldin a Kódex utáni kiadásában teljesen mellőzi a kiváltságra való hivatkozást, kivéve egyet,²⁾ holott a régiekben hűségesen megtette (pl. De sacramentis 1. c. n. 378. n. 126., n. 381.) és csak a Kódex rendelkezéseit hozza! Nem azt akarja-e ezzel jelezni, hogy a Kódex a kiváltságokat megszüntette? Talán ezért nem hozza a kiváltságot Fanzani, Sipos, Genicot, Vermeersek is!?

3. Aztán nem ismeretlen, hogy számos szerző, pl. Bondini, Damen, Jansen, Pomer, Blat, Biederlack—Führik, Leitner (Schäfer 1. c. p. 454. n. 387.) a 613. kánonra támaszkodva tanítja, hogy a „per communicationem, consuetudinem“ szerzett kiváltságokat a Kódex visszavonta. Márpedig a szóbanforgó kiváltságot így szereztük.

Ha pedig a kiváltság ma is érvényben lenne, akkor több pontban nagyobb hatalma volna az egyszerű házfőnöknek, mint a püspöknek, ami pedig nehezen hihető.

Megoldás.

Nézzük a nehézségeket egyenként.

1. Az első pontra feleletként mindenekelőtt azt kell megállapítanunk, hogy régente kiket értettek, sőt értenek még ma is, a „superior“ ill. a „praelatus“ fogalma alatt. Lyszczarczyk a superior szót csak akkor használja, ha pápának vagy kongregációnak valamely iratát idézi (a főtebb idézett helyek kivétel nélkül ilyenek!) egyébként a praelatus kifejezést használja, mely forgalomba pedig szerinte, ha külön megkülönböztetést nem tesz, a „supremi et medii“ superiorokkal együtt a superiores locales-eket (guardiani, rectores, praesidens) is érti, amint ezt a 65. lapon világosan kimondja. Sőt még a szöveg közben is elsorolja, kik értendők a praelatus-ok alatt, ha nekik nagy kiváltságot tulajdonít. (pl. 113. lap.) Ezenkívül a kiváltságok elsorolásánál csak a praelatusokról és a gyóntatókról tárgyal. Márpedig, ha a házfőnökök nem tartoznának a praelatus fogalma alá, akkor külön cím alatt kellett volna róluk is tárgyalni. Tehát: hogy a pápai iratok „superior“ szót használnak, nem tesz semmit, mert ennek ugyanolyan összefogó jelentése van, mint a „praelatus“ szónak, ami kétségtelen abból is, hogy Lyszczarczyk a szóbanforgó engedményt a praelatusoknak tudta be, holott superiorokhoz szól a pápai irat! Tehát a régi terminológiában: „praelatus“ egyenlő jelentésű a „superior“-ral, és fordítva.

Megállapításunkat Noldin szavaival is alátámaszthatjuk (De princip. 1. c. p. 194. n. 165.): „*Praelati regulares dicuntur, qui in ordine exempto iurisdictionem exercent, eiusmodi sunt superiores ordinis universi singularum provinciarum et singularum domorum (superiores locales: priores, guardiani, rectores)*“.

²⁾ A püspöknek fenntartott kiközösítésnél említi meg: *Regulares ex privilegio antiquo non revocato absolvere possunt a censuris Ordinariis reservatis pro foro interni*. (De sacramentis 1. c. p. 371. n. 367.; De censuris 1. c. n. 95.)

Ugyancsak ezt bizonyítja mind a régi mint az új rendi Konstitúciónk superior és praelatus felváltva használt terminológiája. Sőt még a Kódex is, mert nem egy kánonában (pl. 518, 530) csak „superior” szót használja akkor, midőn a Kánon törvénye mindegyik előjárónak (praelatusnak — 110. kánon) szól, holott a rangfokok kifejezésére világosan megkülönböztetett terminológiája van.³⁾

Végül megemlítjük a híres jogász Ferrariszt, aki okoskodásunk helyességét teljesen kétségtelenné teszi, midőn ezt írja: „Superiores regulares, etiam locales dispensare possunt valide et licite ob iustam et rationabilem causam cum suis subditis. Sic enim habent ex variis apostolicis privilegiis, ut patet in *Compendio privilegiorum Fratrum Minorum*, . . . et in *Compendiis privilegiorum aliarum Religionum*.” (L. c. verb. „Officium” art. V. p. 1518. n. 35.)

Tehát a régi (sőt az újabb) jogászok és moralisták szerint a „superior” (praelatus) fogalmában a házfőnök fogalma is bent van. Így nemcsak a „supremi et medii superiores”-ek dispenzálhattak az officium végzése alól, hanem a „superiores locales”-ek is. S még ezt ma is megtehetik, ha a kiváltságot a Kódex érintetlenül hagyta. De ezzel már át is mentünk a következő nehézségekre.

2. 3. Lehetséges, hogy Noldin (ill. Schmitt) azért hagyta el a kiváltságokra való hivatkozást, meg azt tartja, hogy ezeket a Kódex megszüntette. Ámde ez csak annyit jelent számunkra, hogy a harmadik pontban felsorolt szerzők száma eggyel gyarapodott! Nem többet, mert mi a főntebbi szerzőkkel szemben sokkal több és kevesebb jogászt, moralistát állíthatunk, akik ép az ellenkezőjét vallják, mint pl. Larraona, Melo, Schäfer, Noval, Prado, Ortega, Pöschl, Haring, Raus, Brandys, Augustine (Schäfer 1. c. p. 454. n. n. 387), Fanfani (1. c. p. 363. n. 335.), Sipos (1. y. p. 377.), Vermeersch (1. c. p. 304. n. 615.), Genicot (1. c. p. 96. n. 105.), Prümmer (1. c. p. 312. Cap. II.), Cocci (1. c. p. 201. n. 111.) stb. Ezek a szerzők beható vizsgálat tárgyává teszik a mindenkit gáncsoló szegletkövet: a 613. kánon „exclusa in posterum qualibet communicatione” és „fuerint” szavait, de nem feledkeznek meg a 63. kánon 2 §-áról sem, kiváltságok érvényét illetően,⁴⁾ nem pedig implicitet, mely talán a 613. kánonba belemagyarázható!

Mindezeket mérlegre helyezve végre is ilyen eredményekre jutnak: „Iamvero, interpretatio ex contextu et ex mente legislatoris anteposenda est interpretationi, quae inhaeret soli litterae, alterius expositionis capaci. Quare, nisi contraria intercesserit declaratio authentica, religiosi suis privilegiis omnibus tuto uti pergunt. Quod in ipsa Urbe receptum esse novimus”. (Vermeersch 1. c. p. 304. n. 615.) Schäfer pedig: „Etsi theoretice disputari potest, practice usquedum

³⁾ a) Supremus religionis moderator: generális, b) Superior maior: provinciális, c) Superior minor localis: házfőnök, prezidens. (Cn. 502.)

⁴⁾ „Iura aliis quaesita, itemque privilegia atque indulta quae, ab Apostolica Sede ad haec usque tempora personis sive physicis sive moralibus concessa, in usu adhuc sunt nec ravaata, integra manent, nisi cuius Codicis canonibus expresse revocentur”. (Cn. 4.)

Sedes Apostolica authenticam declarationem non dederit, Religiosi privilegiis ante Gódicem per communicationem concessis uti possunt". (L. c. p. 455. n. 387.) Márpedig a Szentszék eddig nem nyilatkozott.

Miért nem hozza az officiumra vonatkozó kiváltságot pl. Fanfani, stb.? Erre a nehézségre Genicot klasszikus rövideggel megfelel, talán a többiek nevében is, mielőtt a szerzetesek kiváltságairól tárgyalni kezdene: „Argumentum istud latissimum magnam partem canonistis relinquemus. cum breviter ea qua par es perspicuitate tractari nequeat!" (L. c. p. 96. n. 105.) Mihelyt azonban valamelyik szerző nemcsak azokat a kiváltságokat tárgyalja, melyekről a Kódex tesz említést, azonnal hivatkozik rája (pl. Cocci 1. c. p. 193. n. 108.); ha pedig a szerzetesek kiváltságaival behatóbban foglalkozik, akkor föltétlen szóról-szóra is leközi és mint feltétlen biztos és követhető engedménnyről tesz tanuságot. Prümmer pl. ezt írja róla: „Omissis nonnullis privilegiis *dubiis*, inter quae est privilegium recitandi divinum officium *mentaliter*, sequentia videntur notatu digna: Clemens VII. (Const. Dudum d. 7. Mart. 1533.) concessit, „ut superiores vestri cum clericis et sociis suis, qui in supradictis pietatis operibus (praedicationis verbi Dei, auditionis confessionum, etc.) aut studio litterarum sacrarum occuparentur, seu infirmitate, aut infirmorum curatione et ministerio pro tempore propedirentur, super recitatione divinorum officiorum ad hoc. ut ipsi occupati vel impediti certum psalmodiarum per ipsos superiores eis assignandorum numerum, non minus septem aut sex cum divisione, ac Orationem Dominicam septies, symbolum Apostolorum bis, graviter autem aegrotantes Orationem Dominicam semel, salutationem Angelicam septies in die recitando, *septem Horis canonicis*, et toti divino officio satisfacisse censerentur, dispensare possint³⁾ . . . Quae quidem privilegia adhiberi possunt etiam nostris temporibus ab omnibus religionibus, quae habent communicationem privilegiorum. Nam privilegia religiosus concessa tunc solummodo censentur revocata, quando Codex iur. can. illa expresse revocat, quod quidem *non est factum circa privilegia supradicta*". (L. c. p. 310—11. q. 23; ugyanígy Schäfer 1. c. p. 442. n. 371.) Így tehát a kiváltság meglétét és érvényét illetőleg prudens dubiumunk nem lehet.

A régi moralisták, ill. jogászok több pontban nagyobb hatalmat

³⁾ Jól jegyezzük meg, hogy az a határozott számú zsoltár stb. az egész officium helyett van. Ha tehát valaki csak egy rész alól lett felmentve, akkor a órák számának megfelelően csak egy-két zsoltárt, stb. kell elvégeznie! Egyébként pedig úgy látszik, hogy ettől a szabálytól is eltérhettünk, mert Lyszczarczyk — amint föntebb láttuk — csak ennyit mond: „Ipsis assignando *paucas alias preces*", márpedig, ha a föntebbi előírást pontosan be kellene tartanunk, minden biztonnal nem így fejezte volna ki magát! — Megemlítjük itt a másik biztos kiváltságunkat is. „Fratres Minores et Moniales, quando sunt infirmi, possunt dicere 7 Ave et 1 Pater loco Officii divini, aut quid aliud sibi assignatum a Confessario suo; at si infirmitas sit gravis et medicus ita iudicaverit, ne ad hoc quidem erunt obligati, sed sufficit sola intentio, qua velit illud recitare." (Ezt a kiváltságunkat a következő szerzők hozzák: Prümmer 1. c. p. 311. q. 237.; Schäfer 1. c. p. 442. n. 371.; Lyszczarczyk 1. c. p. 103.; Mocchegiani 1. c. §. V. p. 27. n. 51.; Caeremoniale Rom. Seraph. 1908. p. 183. n. 182. és az 1927-es kiadású is: p. 47. n. 80.)

tulajdonítottak a szerzetes előjáróknak, mint az akkori vagy a mai püspököknek? Ez tény, az engedmények miatt. Ámde ezen nincs mit csodálkoznunk s e miatt nem is vonhatjuk kétségbe a föntebbi-eket, mert még a Kódex után is nemcsak a szerzetes superiorinak, hanem még az egyszerű szerzetes gyóntatónak is sok tekintetben több hatalma van, mint az egyszerű plébánosnak, mert feloldozhat a püspököknek fenntartott kiközösítés alól. Sőt még most is nem egy pontban nagyobb hatalma van, mint a püspököknek, mert pl. feloldozhat a Szentszéknek fenntartott fogadalmak alól, t. i. „In ordine tantum ad matrimonium contrahendum et debitum coniugale petendum” (Reifenstuel: *Ius Can. L. III. tit. 34. n. 44. vide Peurois l. c. p. 4.*). Ne is említsük, hogy még akkor is feloldozhat e fogadalmak alól, ha már e fogadalmak ellenére megkötötték a házasságot — in ordine ad licite petendum debitum —, sőt *prohabiliter* akkor is, ha már a felek házasságkötés után közös megegyezéssel tettek fogadalmat. (Ebel-Bierbaum: *Theologia Moralis. Vol. I. p. III. n. 281. — Vide: Peurois l. c. p. 4.*) Ilyen kiváltságokat a Kódex még a püspököknek sem ad meg.

Vigyázzunk, nehogy a Kódex előtti jogokat, a Kódex-adta szemüvegen át bírálgassuk! Fordítva inkább lehetséges (6. kán.)!

Mindezeket szemelött tartva, megoldásunk a következő:

Mind a Kódex előtt, mind a Kódex után a kiváltságos szerzetes előjáróknak, tehát a *házfőnököknek*, *prezidenseknek* is, kétségbevonhatatlan kiváltság alapján joguk volt, ill. joguk van észszerű ok fennálltával alattvalóikat az officium végzése alól (részben vagy egészben) felmenteni, helyette rövidebb imát kijelölve, — míg a Szentszék ellenkezőleg nem dönt!

P. Kolumbán.

ÉL A HALÁL.

Virág hullásban,
Madár dalában,
Harang zúgásban,
Májusi reggel
Harmatos szemmel
Láttalak meg.

Orgona bokrok
Hús árnyékában,
Illat árában
Beteg szegényen
Félénken néztem
Mint jössz felém.

Rügy fakadása,
Bimbó nyílása,
Mező virága,
Pezsdülő élet
Gyors iramlása
Mind feléd tart.

Vén körtefának
Szűzi virága,
Ifjú reménye,
Méhikék étke
Szellő rezgésre
Karodba hull.

Tavaszi légben
Májusi fényben,
Virágzó réten
Pompázó szépen,
Ifjú ledéren:
Él a Halál.

FR. KR. JÁNOS.

Legenda.

A kertész-nővér mogyoró bokrokat ültetett a nyílt pajta elé, hogy ne lássék a csupasz épület. Az apátnő is helyesnek találta e gondolatot és az egyszerű, jólelkű Margit nővért bízta meg a szegény bokrocskák gondozásával. S azóta a bokrok szemlátomást fejlődtek és annyi és oly szép gyümölcsöt teremtek, hogy télen át elég volt a kolostornak. — Csupán csak a bokrokat gondozni nem volt egész napot kitöltő foglalkozás a jó Margit nővérünknek. Ezért még a pásztor hivatalát is rábízta. Szerényen, kedvesen, elálmodozó szemekkel ült a bégető nyájánál. S keze alatt a hófehér báránycsok fejlődtek, növekedtek.

* * *

Hideg téli nap volt. A nagy fehér hópelyhek sűrűn estek. A máskor csendes kolostorban nagy a sürgés-forgás. Az érsek jelentette be a látogatását. Az egyébként is tiszta kolostorban megkezdődött a takarítás, a mosás . . . S csak Margit nővér nem tudott semmit a nagy felfordulásról. Reggel ott térdelt a kápolna sarkában s imádkozott, mint máskor. Utolsónak lépett az áldoztatórácshoz és alázatos szeretettel, nagy áhítattal fogadta szívébe Urát és Üdvözítőjét. — Lelkét magas vendége egészen lekötötte, s így mit sem vett észre a körülötte történő dolgokról.

A nagy nap fölvirradt. A kolostor kis kápolnája még sohasem látott ekkora fényt és pompát. Csendes, szelíd, ősz aggastyán volt az érsek. Szemében az a szeretet égett, amely Jézus Krisztus nevében, szellemében szeret és ajkain állandó jóságos mosoly ül, úgy, mintha mindig ezt mondaná: „Vigasztalódjál, menj békével!” — A fönséges áldozat után minden nővérhez volt néhány kedves szava az érseknek, s amikor az utolsó nővér is ellépett előtte, kutatva nézett körül s megkérdezte az apátnőt: vajjon az összes nővérek jelen vannak-e? Örömmel mondott igent az apátnő. — Margit nővérről megfélemedezett. . .

. . . A pajtában volt, rózsát dobott a parázsra és a rézüstben valami keveréket főzött az állatainak.

„Az álmom tévedett volna, — mondotta az érsek az apátnőnek. Úgyanis azt álmodtam, hogy égi követ jött hozzám és azt parancsolta, hogy jöjsek hozzátok, mert a kolostorotokban egy Istentől kiválasztott lélek él”. A nővérek csodálkozva néztek össze. Az érsek azután folytatta: „Az Isten maga akar nekem valami jelt adni; eddig még semmiféle jelt sem láttam. Az álmok nem az emberi értelemről függenek. Imádkozzunk, hogy a jó Isten adja meg nekem a világosság kegyelmét”. Mindnyájan letérdeltek és imádkoztak.

Az érsek megkérdezte az apátnőt: „Talán beteg az egyik nővér?”

Nem... De mégis... Margit nőver, de arról nem is lehet szó, — mondja az apátnő.

Ki tudja... Az Isten szelleme ott lakik, ahol senki sem gondolja. Még mielőtt az apátnő tudta volna, hogy mi történik, az érsek kísérete a nővérekkel együtt hosszú menetben a pajta felé tartott.

Itt volt Margit nővér és szorgalmasan kevergette a forró kotyvalékot s durva zsákkötényével törölgette arcáról a fel-fel fröccsenő égető levet. Margit nővér csodálkozva nézett körül, amikor a fényes menetet a pajtában meglátta. Mindjárt felismerte az érseket s letérdelt, hogy áldását fogadja. Az érsek lelkében megremegett és egy titkos hang azt súgta: „Ő az!”

Mégkérdezte a jó nővért, hogy mivel töltötte el a mai napot. Margit nővér félve és remegve elmondta, hogy szabályszerint elvégezte a reggeli imáját; résztvett a szentmisén, mint mindennap. Rendkívüli az volt, hogy Jézus Krisztus mint Úr és Király megjelent neki és megmutatta szeretettől égő Szívét. A szentséges Szívből pedig a szeretet sebző nyilai az ő szegény szívébe hatoltak és most még nagyobb, még forróbb vágyakozással ég s lángol a szíve Jézusa után...

... Valáhányszor a mogyoró bokroknál imádkozom, Krisztus Urunk kiárasztja rám a kegyelmét... Ezekkel a szavakkal fejezte be a vallomását.

A köröskörül álló nővérek csodálkozása percről-percre nőtt. Kedves szavakkal mondta az érsek: „Teljesítsd továbbra is kötelességedet, jó Margit nővér, mert a legcsekélyebb munka, a szent engedelmesség nevében, amely a Mindenható akaratából történik, épp oly nagy, épp oly sokatérő az Isten előtt, mint a végtelen tenger zúgó hullámai...”

És az alacsony, rozzant pajtában fölhangzott az ünnepélyes „Te Deum laudamus” a nővérek ajkán.

Margit nővér remegve térdelt s nem tudta, hogy mi történt.

* * *

Künt pedig, a tél közepén kivirágoztak a mogyoró bokrok. Tanúlságul az isteni csodának, amelyet Ő a legkisebben is véghez tud vinni.

Hans von Brücker után németből:
Fr. Ephrem.

Ferences világirodalmunkból.

P. König Kelemen ferences házfőnök : Hatszázéves Ferences élet Szécsényben. 1332—1932. Vác, 1931. Kapisztrán Nyomda.

Ismét jubilálunk. Szécsényi zárdánknak, rendünk Szécsényben való letelepedésének hatszázadik évfordulóját ünnepeljük. Nem egyszerű kis családi ünnep ez, hanem úgy véljük, hogy „a hatszáz év történetének a kolostor lakóin kívül másokhoz is van szava. A ferences életfának csak gyökere húzódik meg a négy fal között. Törzse és ágai kifelé nőnek, terjeszkednek, gyümölcse az ország, a nép ölébe hull, Aliis prolificere; — másnak is javára lenni, hangzik a szentferenci program. Élni az országért, élni a lelkekért“.

Ennek a szentferenci ideális, nagy munkaprogramnak életrevalóságát és eredményességét mutatja be a szerző a több mint félezredes szécsényi kolostor történelmének keretein belül. Elvezet minket, késői utódokat a hatszázéves mult öreg „sírlakához“, hogy tanuljunk őseinktől nemcsak a tomboló viharral szembeszállni, de alkotó, pozitív munkát végezni, nagy hivatásunkat betölteni, kihatni széles társadalmi rétegekre, befolyjni és alakítani környezetünk, nemzetünk életét; hogy tanuljunk tőlük vigasztalanokat vigasztalni, a mohácsi és török vérszél is súlyosabb iga alatt nyögő, az erkölcstelenség és hitetlenség terhe alatt roskadozó társadalmat áldozatos, kitartó munkával az örvényből kiragadni. Mertha Kósa Benedek panaszkodhatott és rámondhatta korára, hogy: „feledékenységbe megyen az Isten, . . . a huzavonás igazság; az ájtatosság kába bolondság, . . . a feslettség gavallérság . . . és már látjuk az antikrisztus előnyargalóit . . . kik mézet szólnak és mérget forralnak, . . . szép almát nyujtanak, de férget titkolnak, kik színes felebarátság színe alatt képmutatóskodnak . . .“ úgy mennyivel inkább mondhatjuk el mindezeket, de még sok más is most, 250 évvel Kósa Benedek után. És vajon korunk szenvedéseit, fájó sebeit befogjuk-e tudni úgy kötözni, gyógyítani, az „antikrisztus előnyargalóit“ s „a felebarátság színe alatt képmutatóskodókat“ rettenetes világkatasztrófát okozható tervükben feigtartóztatni, mint tudták Kósa Benedekék és nagy kortarsaik? Ezért jó és hasznos, ha bepillantathatunk őseink életébe; tanulhatunk jó s ballépéseikből.

De különösen halásaknak kell lenni nekünk. kik még nem is olyan régen lakói voltunk annak a kolostornak, melynek falai között oly nagy emberek nevelődtek. Halásak vagyunk a szerzőnek ezért az értékes nagy munkáért; köszönjük, hogy megfelelt az ifjú kíváncsiság ajkunkra hozta kérdésekre és elmesélte a hosszú boltíves folyosóknak, törökvilág-látta romoknak, bűvös inkunábulumoknak féltve őrzött. rejtett titkait. Tanultunk belőle! Hogy pedig tudásunk gyarapodjék, látókörünk bővüljön, kérjük, hogy tanítson hasonló szép munkákkal a jövőben is.

Fr. Albin

Rev. Marián A. Habig. O. F. M. : Pioncing in China. The story of Rev. Francis Xav. Engbring. O. F. M. Chicago: „Franciscan Herald“ Press.

Küzdelmes és mindvégig lebilincselő, áldozatos apostoli munkáról számol be ez a könyv. Aki ismeri az amerikai s angol ember szellemét, szerzetesi elgondolását, csodálkozva áll meg a könyv olvasása közben és bizonyos meglepődéssel szegzezi le: dantur exceptiones . . . P. Engbring egyidőben dolgozott P. Constant. Liewens jezsuitával, India újkori apostolával, csakhogy míg az előbbi Indiában áldozta életét a fegfelségesebb áldozattal együtt a lelkekért ezzel a jelszóval: „Az okosság a lustaság szülőanyja“ (La prudence est la mère de la paresse.), addig az előbbi Kinában.

P. Engbring volt az első amerikai születésű pap, aki Kinában misszionáriuskodott; 1895-ben halt meg Hankowban misszionáriuskodásának 7. évében, 38 éves korában. Két kínai szeminarium rektora, majd pedig Hupeh tartományban két missziós testület főnöke s korán beköszöntő halála alkalmával 21 apostoli vikáriát prokurátora volt. Kevés szóba foglalt életprogramjából kitűnik, hogy lelket emelő, de testet törő, zúzó hivatása döntötte sírba. Bátor fellépésével hétszer mentette meg

egyik várost a bombázástól és a lerombolástól. Egy másik alkalommal pedig ügyes diplomáciai taktikával Huyek tartomány keresztényeit mentette meg a vad és könyörtelen üldözéstől. Hősiesen viselt szenvedés, nyomor s betegség jellemzik apostoli életét elejétől végig!

A könyv főbb forrásmunkái: P. Engbring levelei, jegyzetei, melyek egyben az immár több százados és dicsőséges franciscanus missziós tevékenység annaleseinek utóbbi, de nem a legutolsó lapjai . . . Az auktor szavainál jobb befejező sorokat nehezen találnék szerény ismeretésemnek: „Bátorsága és önzetlensége buzdít s bátorít bennünket mindannak a megtevésére, amit csak tehetünk azért a magasztos és fenséges ügyért, amelyért tehetségét, erejét, szívét és lelkét adta!”

Vajtkó László: Temesvári Pelbárt műveiből. Magyar irodalmi ritkaságok. 6. sz. Királyi Magyar Egyetemi nyomda. — **Dr. Horváth Richárd: Laskai Oszvát.** Budapest, 1932. Sárkány Nyomda R. T. Müintézete, 86 old.

A ciszterci rend magyar tudósainak a ferences témák iránti rokonszenvét tanúsítja az a két legújabb könyv, mely a reneszánsz kori magyar ferences tudományosság két legkiválóbb képviselőjének, *Temesvári Pelbártnak* és *Laskai Oszvát*nak emlékét eleveníti fel a könyvirodalomban. Szorosan véve, mind a kettő a magyar irodalomtörténet szempontjából veszi vizsgálat alá a két ferencest.

1. *Temesvári Pelbárt* ötszázadik születésnapját harangozzák be (1435—1935.) *Brisits Frigyes* tanár vezetése mellett a Ciszterci Rend Szent Imre-gimnáziumának 1930/31. évi VIII. osztályú tanulói. A könyvet Bitter Illés, a gimnázium igazgatója vezeti be. Többek között e szavakat mondja: „Ránk fér az a tűz, az a hit, az a gyökeres magyarság s a magyar életnek az a lángoló szolgálata, amely Temesvári Pelbárt egyéniségét eltöltötte. Az életbe kiinduló ifjúságunk jobb és szebb világosságot nem vihet magával, mint azt, amelyet Temesvári Pelbárt műveinél gyújtott meg, e könyveknél, amelyek először jelentették a magyar névnek az európai nagyságot és dicsőséget. (7) A bevezetésben *Brisits Frigyes* a maga pompázó nyelvével méltatta Pelbárt irodalmi- és gondolatörténelmi jelentőségét: „Mintha már nem a módszer és elv tisztasága, hanem a tudós erejének és hatalmának csillogtatása volna a fontos. Itt az új idők érintése! A franciskánus népszónoknak életszükséget kereső gyakorlati igénye szétbontja a skolasztikus rendszer elvont világának zárt egységét. Az elméleti problémák helyett itt az új feladat: a humanista életideál. Ezzel szemben kell érvényesíteni a kereszténység életeszményét; Temesvári Pelbárt e ponton lesz kor-lezáró és újkor-nyitó ember. Gondolatának útja még a régi rendszer fegyelmével jön, de a tudás fogalmának és értékének beállítása nála már új jelentőségű. Ezért hat olyan vegyesen, hat tudósnak, hat tudóskodónak, hat elméleti vitázónak, hat szigorú erkölcsű népszónoknak, hol elvont bölcselőnek, hol pedig olyannak, aki önkéntelenül is a humanista irodalmi móddal dolgozik: a latin szó fogalmi példájára megkísérli a magyart rámintázni s így buggyan fel magyarságából egy-egy magyar szó. Valóban olyan lélek, mint általában azok szoktak lenni, akik két nagy kor határán állnak“ (12—13). A bevezető sorok után következnek kitűnő magyar fordításban a *Stellarium* (14—91), *Pomerium* (92—147), és a *Rosarium* (148—163) válogatott fejezetei. Bennük van az egész Pelbárt és vele az egész középkor.

Temesvári Pelbárt nehezen hozzáférhető és ritka példányszámban található műveit pótolja némiképp ez a szemelvényes kiadás. Célja: Temesvári Pelbárt alakjának megismertetése és megkedveltetése. A magyar ferences ifjúság örömét és háláját fejezi ki a lelkes kiadóknak. Őszintén kívánjuk, hogy a mű kitűzött célját a legnagyobb mértékben el is érje.

2. A másik munka a ciszterci rend legifjabb tudósának, (1932 márc. 12-én avatták doktorrá) *Dr. Horváth Richárd*nak, *Laskai Oszvát* c. doktorrá-avató értekezése. A mű kispéldányszámban való megjelenése teszi indokolttá a részletesebb ismertetést.

„Együtt az idővel“ fejezetben *Laskai Oszvát* életrajzát hozza. Születési évét 1440—50 közé teszi, halálának éve pedig 1511, aminek alapján megdől az a hagyomány, mely *Oszvátot* Pelbárt tanítványának tekintik. Csak kortársak lehettek, amit

erősít az, hogy halálozási évük közt mindössze hét év a különbség s a hagyomány, hogy Ozsvát tisztes öreg-kort ért meg (7—8). Az életrajznak a rendelkezésére álló adatokból való ismertetése után (7—23) a szerző rátér Ozsvát irodalmi működésének értékelésére (23—55). Sorra jönnek az egyes művek: *Biga salutis*, *Sermones Dominicales* (29—33), *Sermones de Sanctis Bigae Salutis* (a magyar szentekről is tartalmaz szentbeszédet) (33—41), *Quadragesimale Gemma fidei* (43—45), *Quartus liber Rosarii theologiae aurei ad Sententiarum quartum librum accomodatissimus* (45—47). Szóba jön a Timár Kálmán által felvetett Kapisztránói Szent János-életrajz (48—49) s Karácsonyi fellevése: az obszerváns ferences krónika egy részét szintén Laskai írta volna? (49—51). Laskai a magyarnyelvű kódexirodalom egyik kezdeményező vezéregyénisége (51—54). Írásművészetét klasszikus szemelvényekben ismerjük meg. Benne izzik a kora minden kérdését figyelemmel kísérő s az élet pergőtüzében álló apostol. Korholja az igazságtalanságot: „Lábbal tapossák az előkelők az igazságot . . . Oh, ti előkelők, akik a nép verejtékéből virultok, a szegények bőjtjén és éhségén kövéredtek, jaj nektek, ha a felsorolt igazságtalanságokat meg nem szüntetik” védelmezője a szegényeknek és a népnek, prófétája a török-veszedelemnek, babonaság irtója, a husziták elszánt ellensége, Krisztus és Szűz Mária szenvedéseinek nagy tisztelője (Mária siralmak). Csodálatos az az olvasottság, melylyel műveiben meglep (55—78). Külön hálával tartozik a szerzőnek a magyar irodalomtörténelem a felfedezett glosszákért. Az eddig ismert háromhoz (bivesek, bájolás, igézés) a következőket adja: *syalcodás*, *vaya* (*racha*), *thebiuth* a *vedenek* (többit a *vedernek*? közmondás), *babonath*, *gerthyabel*, *toplauo*, *álom*, *alban*, *gyele* (Gyulafehérvár), *saua*, (Száva), *tycia*, *Thycia*, *ungh*, *Thytel*, *Zenthioigh*, *sarospatach* (Sárospatak) (79).

A magyar irdalomtörténetnek is, de főképp nekünk ferenceseknek, érték ez az értekezés: szent őseink Isten és felebarátszeretetét, izzó hitét, lörhételten akaraterejét és önzetlen apostoli lelkületét mutatja be. A ferences iljúság örömmel üdvözli e művet s várja a bevezetőben körvonalazott s mindezeideig kiaknázatlan kérdések feldolgozását.

Fr. Ince.

Missziós előadások és szentbeszédék Vádemecuma. Írta: Wolkenberg Alajos Dr. Budapest, 1931. 267. l.

A *charitas Christi* urget nos és a *dilecto animarum* nagy elvei hatják át Wolkenberg professzor úr e könyvét. Nem is tudom, hogy mit lehet jobban bámulni benne: az élő meggyőződést-e, a lángoló buzgalmat, lélekszeretetet-e, vagy a módot, amellyel meggyőződése magunkévátételére kényszerít bennünket. Még ha azelőtt semmiféle missziós vágyak, érdeklődések nem is foglalkoztatták volna az olvasót, egyszerű elolvasással is megfogja a lelket és a hit hősei bámulatára ragadja s a nagy missziós kötelelsségre rádöbbsent. Kit így, kit úgy, de mindenkit nemes elhatározásokra készítet s gondoljuk ez is lenne a könyvnek célzata. Mert hát nem azért vonultatja fel előttünk 132 oldalon a misszió létjogosultságát, megvalósított és megvalósítandó feladatait, hogy egyszerűen csak gyönyörködjünk, hanem már előbb is, de különösen a második részben, az egyes vasárnapok evangéliumi alapgondatainak missziós irányba való terelésével, beszédvázlat nyújtásával: a missziók nagy és szent ügyének felkarolására indít. A harmadik részben a hitoktatónak nyújt irányelveket: hogyan neveljen a fejlődő gyermeki lelkekben aktív missziós lelkületet. Jóllehet a mű természete nem engedte meg, hogy bővebben kitérjen rendünk missziós tevékenységére, de örömmel hallottuk, hogy a nagyérdemű szerző a magyar ferences missziós tevékenységről külön terjedelmes kötetet szándékozik közzé tenni.

P. Vilmos.

Kedves olvasóinknak szíves figyelmébe ajánljuk Főtisztelendő P. Hermann Hermenegildnek teológiánk kiadásában megjelent **Promptuarium Biblicum**-át. Ára 2 P. Teológusoknak 1 P. — Tömeges rendelésnél 20 százalék engedmény.

EGY NYÁRI ESTE.

I.

Már megjelent a sárga hold karéja
a csillagokkal hintett égmezőn,
tekintget szerte, majd elbújik néha,
majd újra önti fényét reszketőn.

Mert hát a félénk, apró csillagoknak
az éji csendben őrizője lett:
vigyáz. És onnan senki sem rabolhat,
mert mindent lát a nagyvilág felett.

Lenéz e forgó, ódon sártömegre, . . .
és ontja rá hideg, halott tüzét.
Én nézem, . . . nézem . . . s ő is néz nevetve;
majd kémlelődik ismét szerteszt . . .

Én hallgatom a néma messzeségnek
kottázhatatlan zsongó dallamát . . .
Kelnek lelkemben duzzadó remények, . . .
imák . . . dalok . . . sejtelmes balladák.

Majd álmodón a hold felé tekintek . . .
s a hold alszik . . . bár nyitva van szeme
és a sok drága, fénylő csillag-kincset
rabolják: hullnak . . . hullnak messzire.

Bánkódva nézem, hogy hová rohannak
az alvó holdnak kis-bárányai . . .
Mocsárba esnek? és tán ott maradnak? . . .
Jaj! — úgy szeretném mind megváltani . . .!

II.

Most egy madárka a bokor ölében
imáját végzi s szívből énekel . . .
Trillázz, . . . fütyülj te kis madárka szépen,
reméljen a szív . . . égis hasson el.

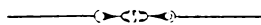
Piciny torkodnak minden édes hangja
Az Úrnak zengjen tiszta szív-imát . . .
ne légy az estnek gögös hírharangja . . .!
Ne félj! . . . az Úr a rejtekedbe lát.

Dalolj! . . . s ha húrjaid lazulnak,
 Trillázd el végre hattyú-éneked . . .
 dalolj, . . . dalolj te kis madárka az Úrnak
 a rejtekben, . . . s ő megfizet neked.

— — — — —
 A csillag hullt s a csacska kis madárka
 imát zenélt a rejtekben: — dalolt,
 aztán pihegve, csendben nemsokára
 elült. S aludt tovább, . . . aludt, . . . aludt
 — a hold.

Jászberény.

Fr. Béda.

A lélek útja

Lelkem mint egy hatalmas folyam,
 mely kicsiny csermelyként hegyek ormáról
 erdők mélyén tenger felé hosszú útra indul.
 Sekély mederben átlátszó víz,
 kicsiny kavicsok, ficánkoló halak:
 . . . gyermek évek — tiszta örömek.
 Majd szelíd lépéssel, de szilaj kedvvel
 végigcsókolok selymes virágos partokat,
 s felém hajló szomorúfűz ága búcsút int felém.
 . . . Ifjúság, vidám kedv s fájó emlékek.
 Szelíd léptem sebes morajba vegyül.
 Elöttem forгатag, vállamon kögörcgeteg.
 Zavaros vízzel szikla-szirtek között
 rohanok előre s nyomomban part szakad.
 . . . Élet, szenvedés, sok-sok keserű pillanat,
 férfi lélekben mélyen szántó nyomok.
 S ha völgybe érek: méltósággal járok,
 széles mederben szelíd partot mosok
 ősz fejjel, — alkonyba hullt élet.
 . . . Mint folyam a tenger hullámiba
 Én is: szeretettel Isten karjaiba omlók.

Fr. Szulpic.

Patrona Hungariae.

Amióta a trianoni békeszerződés eltörülte a régi határokat és megfosztotta hazánkat legszebb vidékeitől, legdrágább kincseitől, s amióta idegenek lettünk saját földünkön, mintha az elnyomás súlya, a kemény büntetés terhe, mit ránk szabott az isteni Gondviselés, megacélozná karjainkat, új erőt öntene lelkünkbe, új hitet és erős reményt szívünkbe, hogy fölváltja még a sötét éjt a pirkadó hajnal, hogy lesz még Nagymagyarország, hogy lengeti még egyszer nemzeti lobogónkat a szél a Kárpátok ormán, hogy a Mátránk ölelkezik mégegyszer testvéregeivel a Tátrával, Fátrával. . .

Ezt a nagy hitet és erős bizalmat látta meg sok-sok magyar szívben Főtisztelendő Hermann Hermenegild definitor magiszter Atyánk és, hogy ezt ápolja, tovább fejleszse, erősítse elhatározta hogy propagandát fejt ki és Patrónánknak, Nagyasszonyunknak monumentális szobrát állíttatja föl kicsiny hazánk legmagasabb pontjára, a Mátra Kékes csúcsára.

Az eszme szépsége, a gondolat korszerűsége egyhangú tetszésre talált nemcsak Gyöngyös város társadalma előtt, de mind szélesebb és szélesebb rétegeket kezd mozgatni, kezdi megindítani az őszintén érző, vallásos, magyar szíveket.

Patrona Hungariae-t, a Magyarok Nagyasszonyának szobrát a Mátra csúcsára! Szűzanyánk szobrát akar-

ja és fogja fölállítani Gyöngyös város a Kékes tetejére. Védasszonya, Patrónája képét akarja egy maroknyi nép ércbe öntetni, hogy jóságos, gondos, anyai két szemével onnan, a magasból nézzen, vigyázzon e szegény, sokat szenvedett, síró, árva magyar népre. Hogy terítse szét védőpalástját, és rejtse alá minden magyar szívét; hogy közelebb érezze magához és leborulhasson lábai előtt és ott sírhassa el keserves panaszát a férfi és tanítsa bizni és hinni a szebb jövőben fiát, azt a sok-sok ifjú kis magyar vitézt, kik a Mátra hűvös lombjai alatt táboroznak, készülnek, edzik karjaikat, fejlesztik izmaikat, hogy valamikor apáiknak méltó utódaikká lehessenek.

Örömmel köszöntjük az eszmét, a megmozdulást és kívánjuk, hogy nőjjön naggyá, ihlessen meg sok-sok magyar szívet és mielőbb emelkedjék ki a Mátra százados fái közül Anyánknak, Nagyasszonyunknak, Patrónánknak monumentális szobra, hogy örök időkre hirdesse népének bizalmát, hozzá való ragaszkodását, a szebb jövőben való törhetetlen hitünket akkor is, amikor ellenségeink a legkisebbre zsugorították össze országunk határait. Álljon a Mátrán jóságos Anyánk szobra, hogy lássák meg elleneink, hogy a magyar még a porban is bizni tud és tudja meg, hogy ameddig Nagyasszonyában bízunk nem veszhet el!

Április.

7. Kínából levelet hozott a pósta. Messze Keletről küldték üdvözlétüket buzgón fáradozó misszionárius Atyáink és jó Testvéreink. Fájdalommal vettük tudomásul Főt. P. Bernát betegségét. Szerető misszionárius Atyáink és Testvéreink buzgó imáinkat kéri P. Bernát fölgyógyulásáért. Örömmel megteesszük és tettük mindig.

13. Forrón szeretett Magiszter Atyánk névnapja. Buzgó imádság szállt az ég felé mindannyiunk szívéből. Meleg, bensőséges atyai szavakkal válaszolt felköszöntésünkre. „Tartsd meg Isten őt nekünk. Segítsd, hogy a szent kezed által rá mért terheket jól viselvén, magasztalja akaratomat. Szándékához adj erőt; midőn küzd, ne hagyd el Őt.“

28. Csak az aranyos napokat érdemes megmenteni a feledéstől. Ilyenben volt része ma Rogér testvérünknek, amidőn ünnepeles fogadalmával örökre az Úr szolgálatára szentelte magát. Az Úrnak és Szeráfi Atyáinknak gazdag áldása kísérje élete útján. Testvérbátyja P. Kapisztrán is résztvett öccsének örömnepén. Délután kirándultunk a benei „Máriácskához“. A Mátra magányos, csendes völgyében az idén először köszöntöttük énekünkkel Nagyasszonyunkat, égi Anyánkat.

Május.

15. Piros-pütkösd délutánján kísértük utolsó útjára szeretett

jó kántorunkat Vojnovich Jánost. Benne nemcsak igazi, buzgó harmadrendi testvérünket vesztettük el, hanem azt a szerető s mélyen érző szívet is, mi nem egyszer közénk hozta, hogy klerikátunk énekkarának szép tenor hangjával segítségére legyen. Öthónapi súlyos szenvedés után, mit csodálatos türelemmel viselt, kimerült, elgyöngült szívedobbanása az égbe halkult át. R.i.p.

19. Ma tartottuk meg mindannyiunk örömeire szokásos első májusi kirándulásunkat. Az öreg Mátra tavaszi fiatal lombsátorával már régen hívogatott minket. Korán reggel vágunk neki a nagy útnak. 8 órakor már a Máriácskánál végeztük szokásos májusi ájtatosságunkat. Táborozási helyünkre érve aztán a klérus ifjú és „öreg“ tagjai vegyesen három csoportra oszolva mérték szorgos léptekkel a hűs erdei utakat. Ki a parádi üveg-hutát, ki a Kékes-tetőt, ki a Pisztrángos-tavat tüzte ki útja céljául. A szokásos eső persze most sem maradt el. De ez mit sem változtatott vidám hangulatunkon. Testileg kifáradva, de szellemileg felrissülve sok kedves emlékekkel búcsúztunk a Mátrától a vizsgák utáni viszontlátásig. *Fr. Agnellusz.*

Jótevőinknek, Főtisztelendő P. Halász Jeromos házfőnök atyának 10 P adományát, valamint Főtisztelendő P. Hermann Hermenegild def. magiszter atyának két értékes könyvajándékát ezúton is hálásan köszönjük.

TARTALOM.

TANULMÁNYOK :	
<i>A föltámadás, mint szent hitünk bizonyítéka.</i> P. VILMOS	50
<i>Szent Tamás B. Duns Scotus akaratszabadságtanának világnézeti háttere.</i> FR. INCE	56
<i>Felmenthet-e a házfőnök az officium végzése alól?</i> P. KOLUMBÁN	64
KÖLTEMÉNYEK :	
<i>Egy nyári este.</i> FR. BÉDA	75
<i>Az új nóta.</i> FR. SZULPIC	63
<i>Él a halál.</i> FR. KR. JÁNOS	69
<i>A lélek útja.</i> FR. SZULPIC	76
TÁRCA :	
<i>Legenda.</i> Hans von Brücker után németből: FR. EPHRÉM	70
FERENCES VILÁGIRODALMUNKBÓL :	72
FIGYELŐ :	
<i>Patrona Hungariae</i>	77
KRÓNKA : FR. AGNELLUSZ	78

PÓSTA.

Győr. Szeminárium. A küldött Promptuáriumokat megkapták? Mi is szívből kívánjuk Győr és Gyöngyös közvetlen baráti kapcsolatának elmélyülését.

Szombathely. Szeminárium. Reméljük, késői kopogtatásunkat ősi szemináriumuk kapuján elnézik. Nagy munkásságukról tanuskodó Beszámolójukért, felkinált baráti jobbjukért hálás köszönet.

Kína. F. P. B. Felgyógyulásáért imádkozunk. A Promt. Biblicum megérkezett-e már? Reklamáljuk? B. testvértől várhatunk-e valamit?

Schwatz. Tirol. Carissimi! Quae est causa silentii vestri? Ephemeridiam vestram artificiosissime elaboratam quam maxime expectantes sumus omni dilectione in Patriarcha Pauperum fratres Vestri minimi.

Bolívia. T. Fr. J. Mi az, hogy semmi hirt nem kapunk távolba szakadt testvérünktől? Kedves soraival nagy örömet szerezne mindnyájunknak.

Szombathely. Nem értik hosszás hallgatásunkat? — Hamarosan levél megy.

Vajdahunyad. A Ferences Nemzedék legutóbbi tartalmas számához őszinte szívvel gratulálunk. Kellemes vakációt kívánunk minden erdélyi testvérünknek a Mátra tövéből.

Csiksomlyó. Miért hallgatnak a csiki fenyvesek?

Jászberény. Gondoljanak a meleg Mátra tövére is a hűs Zagyva habjai közül. I. Cikke helyszűke miatt kimarad. Kellemes vakációzást! A végzett testvéreket szeretettel várjuk. Siessenek.

— Kézirat gyanánt! —